

Attityder till, erfarenheter av och förutsättningar för perioperativ stressreducering hos hundar och katter

En enkätundersökning riktad till legitimerade
djursjukskötare och djurvårdare

Julia Sjögren och Ebba Möller

Självständigt arbete i djuromvårdnad • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Djursjukskötprogrammet
Uppsala 2026

Attityder till, erfarenheter av och förutsättningar för perioperativ stressreducering hos hundar och katter. En enkätundersökning riktad till legitimerade djursjukskötare och djurvårdare

Attitudes, experiences and conditions for perioperative stress-reducing measures in dogs and cats. A survey study aimed at registered veterinary nurses and veterinary assistants

Julia Sjögren och Ebba Möller

Handledare: Anna Eriksson Svensson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för kliniska vetenskaper

Examinator: Felicia Palm, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens biovetenskaper

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i djuromvårdnad

Kurskod: EX0994

Program/utbildning: Djursjukskötprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2026

Nyckelord: djurvårdare, legitimerad djursjukskötare, lågstresshantering, operation, smådjur, stress, stressreducerande miljöåtgärder

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för kliniska vetenskaper

Djuromvårdnad

Sammanfattning

Stress i samband med veterinärbesök är ett vanligt förekommande problem för hundar och katter. Perioperativ stress kan ha flera negativa konsekvenser såsom förändrade fysiologiska parametrar, ökad läkemedelskonsumtion och försämrad postoperativ återhämtning. För att motverka stress kan stressreducerande åtgärder implementeras. Exempel på detta är lågstresshantering samt stressreducerande miljöåtgärder såsom klassisk musik, syntetiska feromoner och anpassning av burens. För att utvärdera hundar och katters stressnivå på operationsavdelningen kan beteendeskattningsverktyg användas. Det saknas i nuläget information om i vilken utsträckning stressreducerande åtgärder implementeras och personalens syn på stressreducering vid operationsavdelningar på svenska djursjukhus/veterinärkliniker. Syftet med detta arbete var därför att undersöka legitimerade djursjukskötare och djurvårdare attityder till, erfarenheter av och förutsättningar för arbete med stressreducerande åtgärder i den perioperativa omvårdnaden för hundar och katter.

En enkät utformades och distribuerades till 104 djursjukhus/veterinärkliniker i Sverige och 80 fullständiga svar erhöles, där majoriteten (75 %) av respondenterna angav att de hade yrkestiteln legitimerad djursjukskötare. En tydlig majoritet av respondenterna ansåg att stressreducerande miljöåtgärder och lågstresshantering perioperativt är viktigt samt att arbetsplatsen bör erbjuda sina anställda utbildning i stressreducerande åtgärder. Majoriteten upplevde att perioperativ stress har en negativ påverkan på läkemedelsåtgång och uppvak. Den stressreducerande åtgärd som angavs användas i störst utsträckning var att hålla olika djurslag separerade, medan den åtgärd som angavs användas i minst utsträckning var klassisk musik. De mest frekvent upplevda hindren för arbete med stressreducerande åtgärder var tidsbrist, personalbrist och utformning av lokaler.

Studiens resultat tyder på att personalen som arbetar på operationsavdelning anser att det är viktigt med stressreducerande åtgärder i den perioperativa omvårdnaden, samt att de upplever negativa konsekvenser av perioperativ stress för hundar och katter. Med tanke på de organisatoriska hindren som upplevs i arbetet med stressreducerande åtgärder, krävs mer forskning inom området för att få ökad kunskap om problematiken kring perioperativ stress och som underlag för införande av evidensbaserade stressreducerande rutiner.

Nyckelord: djurvårdare, legitimerad djursjukskötare, lågstresshantering, operation, smådjur, stress, stressreducerande miljöåtgärder

Abstract

Stress related to veterinary visits is a common problem for dogs and cats. There are several negative consequences caused by perioperative stress, such as change in physiological parameters, increased consumption of pharmaceuticals and impaired postoperative recovery. In order to reduce stress, implementation of handling techniques and environmental stress-reducing measures such as classical music, synthetic pheromones and adaptation of the cage can be used. To evaluate the stress-level of dogs and cats in the surgery department a behavioural assessment tool can be applied. There is a lack of information regarding the extent to which such measures are implemented and the perceptions of staff concerning stress reduction in surgical departments at Swedish animal hospitals/veterinary clinics. The aim of this study was therefore to investigate veterinary nurses' and veterinary assistants' attitudes toward, experiences of, and conditions for implementing stress-reducing measures in the perioperative care of dogs and cats.

A survey was conducted and distributed to 104 animal hospitals/veterinary clinics in Sweden, and a total of 80 responses were obtained, of which the majority (75 %) of respondents were registered veterinary nurses. A clear majority of the respondents considered environmental stress-reducing measures and stress-reducing handling techniques in the perioperative care to be important, and believed that the workplace should provide employees with education regarding stress-reducing measures. Most of the respondents experienced that perioperative stress has a negative effect on the consumption of pharmaceuticals and the emergence from anaesthesia. The most frequently used stress-reducing measure was keeping different animal species separated, while the least frequently used measure was classical music. The most frequently experienced obstacles in the work with stress-reducing measures were lack of time, shortage of staff and design of premises.

The result of the study shows that the veterinary team members believe that stress-reducing measures are important in the perioperative care, and that they experience negative consequences due to perioperative stress for dogs and cats. Considering the organizational barriers that are experienced in the work with stress-reducing measures, more research within this area is required in order to increase the knowledge regarding the issues surrounding perioperative stress and to serve as a basis for the implementation of evidence-based routines.

Keywords: environmental stress-reducing measures, low-stress handling, registered veterinary nurse, small animal, stress, surgery, veterinary assistant

Innehållsförteckning

Figurförteckning	8
Förkortningar	9
1. Inledning	10
1.1 Syfte	11
1.2 Frågeställningar	11
2. Bakgrund	13
2.1 Förklaring av begrepp	13
2.2 Stressreducerande miljöåtgärder	13
2.2.1 Ljudnivå	13
2.2.2 Klassisk musik	14
2.2.3 Syntetiska feromoner	14
2.2.4 Separera djurslag	15
2.2.5 Anpassa buren	15
2.2.6 Erbjud sällskap	16
2.3 Lågstresshantering	17
2.3.1 Koncept för lågstresshantering	18
2.4 Beteendeskattningsverktyg	19
2.5 Konsekvenser av perioperativ stress	19
3. Material och Metod	21
3.1 Litteratursökning	21
3.2 Enkätstudie	21
3.2.1 Urval	21
3.2.2 Enkätutformning	21
3.2.3 Distribution	22
3.2.4 Databearbetning	22
4. Resultat	23
4.1 Bakgrundsinformation	23
4.2 Attityder	25
4.3 Erfarenheter	25
4.4 Förutsättningar	28

4.5	Övrigt.....	30
5.	Diskussion	32
5.1	<i>Metoddiskussion.....</i>	<i>32</i>
5.2	<i>Resultatdiskussion</i>	<i>33</i>
5.3	<i>Konklusion</i>	<i>38</i>
	Referenser.....	39
	Tack	48
	AI-utlåtande	49
	Bilaga 1 – Enkäten.....	50
	Bilaga 2 – Fritextsvar	54

Figurförteckning

Figur 1. Respondenternas svar (n=80) på frågan "Hur många år har du arbetat i branschen?" Svaren anges i antal (n) och i procent.	23
Figur 2. Respondenternas svar (n=80) på frågan "Vad är din yrkestitel?" Svaren anges i antal (n) och i procent. Förkortningen leg. står för legitimerad.	24
Figur 3. Respondenternas svar (n=80) på frågan "Antal anställda på din arbetsplats?" Svaren anges i antal (n) och i procent.	24
Figur 4. Respondenterna (n=80) angav till vilken grad de instämde i fem påståenden om stressreducerande åtgärder. Svaren anges i procent.	25
Figur 5. Respondenterna (n=80) besvarade frågan "Har du någon utbildning i stressreducerande åtgärder?" Respondenterna kunde ange mer än ett svar på frågan, totalt antal svar var 131. Svaren anges i antal (n) och i andelen (%) av antal respondenter (80).	26
Figur 6. Respondenterna (n=80) angav i vilken grad de använde stressreducerande åtgärder samt i vilken grad de upplevde att stressreducerande åtgärder motverkade stress. Svaren anges i procent.	26
Figur 7. Respondenternas svar (n=80 för respektive aspekt) på frågan "I vilken utsträckning upplever du att perioperativ stress har en negativ påverkan på följande?" Svaren anges i procent.	27
Figur 8. Respondenternas svar (n=80 för respektive åtgärd) på frågan "I vilken utsträckning används följande stressreducerande åtgärder i den perioperativa omvårdnaden på operationsavdelningen?" Svaren anges i procent.	28
Figur 9. Respondenterna (n=80) angav till vilken grad de instämde i fyra påståenden om förutsättningar för arbete med stressreducerande åtgärder. Svaren anges i procent.	29
Figur 10. Respondenterna (n=80) besvarade frågan "Vilka hinder upplever du i arbetet med stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen?" Respondenterna kunde ange mer än ett svar på frågan, totalt antal svar var 209. Svaren anges i antal (n) och i andelen (%) av antal respondenter (80).	30
Figur 11. Respondenternas svar (n=80) på frågan "I vilken utsträckning bedöms djurens stressnivå i den perioperativa omvårdnaden på din arbetsplats? Exempelvis med hjälp av ett beteendeskattningsverktyg såsom FAS-skalan (Fear, Anxiety, Stress)." Svaren anges i procent.	31

Förkortningar

CSS	cat stress score
FAS	fear, anxiety & stress
leg.	legitimerad
n	antal
sDAP	synthetic dog appeasing pheromone
SLU	Sveriges lantbruksuniversitet

1. Inledning

Stress hos hundar och katter i samband med klinikbesök är ett vanligt problem som har uppmärksammats i flera olika studier. Enligt Döring et al. (2009) upplever de flesta hundar stress i samband med besök hos veterinären. Även katter upplever stress, ångest och rädsla i samband med klinikbesök (Mariti et al. 2016). Vidare konkluderar författarna att den upplevda stressen riskerar att förvärras över tid om katter och hundar fortsatt får dåliga erfarenheter av klinikbesök (Döring et al. 2009; Mariti et al. 2016).

Flera studier visar att stress påverkar diverse fysiologiska parametrar hos katter och hundar. Quimby et al. (2011) undersökte hur rektaltemperatur, hjärtfrekvens, andningsfrekvens och blodtryck förändrades hos 30 katter, när mätningarna utfördes i hemmet samt på en veterinärklinik. Studien visade att dessa parametrar höjdes när de mättes på kliniken och Quimby et al. (2011) kopplar stress som en bidragande faktor till detta. Marino et al. (2011) utförde en liknande studie på hundar som visade att både blodtryck och hjärtfrekvens förhöjdes när de mättes i klinikmiljö. Vidare visar Beerda et al. (1997) att svår stress hos hundar kan leda till termoreglerande beteenden såsom antidiures, ökad salivering och hässjande.

Flertalet aktörer har de senaste åren skapat utbildningar och utvecklat koncept om stressreducerande åtgärder som kan tillämpas bland annat inom djursjukvården. Exempel på detta är företaget Fear Free (2026a) som utbildar djurägare och personal inom djurens hälso- och sjukvård med målet att minska stress, ångest och lindra rädsla hos djur; författaren Sofia Yin (2009) som har skrivit om lågstresshanteringstekniker; och organisationen The American Association of Feline Practitioners som har sammanställt riktlinjer för kattvänlig hantering (Rodan et al. 2011).

Det finns forskning på humansidan kring hur stress påverkar anestesi och postoperativ återhämtning. Exempelvis har en studie av Andersson et al. (2020) visat att preoperativ ångest hos människor kan leda till ökad risk för postoperativ ångest och depression. Vidare har flera humanstudier visat att preoperativ ångest leder till ökad risk för postoperativ smärta (Liu et al. 2023; Bayrak et al. 2019). Studien av Bayrak et al. (2019) visade även ett samband mellan hög preoperativ ångest och instabila intraoperativa parametrar såsom blodtryck, hjärtfrekvens och perifer syremättnad, samt högre analgetikakonsumtion.

Det finns flera psykologiska och fysiologiska skillnader mellan människor och hundar och katter. Därav går det inte att anta att preoperativ ångest och stress hos hundar och katter har samma negativa konsekvenser som de som visats i studier

på humansidan. Däremot tyder humanforskningen tillsammans med kunskapen om stressens påverkan på fysiologiska parametrar på att det krävs mer forskning kring hur stress påverkar anestesi, uppvak och postoperativ återhämtning hos hundar och katter.

Flera studier i olika länder har undersökt användningen av olika stressreducerande åtgärder inom veterinärvård, inklusive anpassad hantering och anpassningar i miljö (Nakonechny et al. 2026; Griesser et al. 2025; Williams et al. 2019). En enkätundersökning i Australien visade att personalen generellt hade en positiv attityd till stressreducering inom veterinärvård och att en av fem respondenter hade formell utbildning inom stressreducering (Edwards et al. 2023). Vidare visade studien att vanligt förekommande upplevda hinder för implementering av stressreducering var arbetsbelastning och tidsbrist. Till författarnas vetskap finns det inga liknande studier som utförts i Sverige med fokus på operationsavdelningen.

Med tanke på det nuvarande kunskapsläget ska den aktuella enkätstudien undersöka legitimerade djursjukskötares och djurvårdares attityder till, erfarenheter av och förutsättningar för arbete med stressreducerande åtgärder perioperativt hos hundar och katter. Detta kandidatarbete kan därför bidra till insikt om vad personalen har för syn på stress i den perioperativa omvårdnaden. Ny kunskap inom området kan medföra att konsekvenserna av stress uppmärksammas i större utsträckning, och att perioperativ stressreducering prioriteras av klinikerna. Detta kan leda till säkrare anestesi samt bättre postoperativ återhämtning och välfärd för hundar och katter.

1.1 Syfte

Syftet med detta kandidatarbete i djuromvårdnad är att undersöka legitimerade djursjukskötares och djurvårdares attityder till, erfarenheter av och förutsättningar för arbete med stressreducerande åtgärder perioperativt hos hundar och katter.

1.2 Frågeställningar

- Vad är personalens attityder till att arbeta med stressreducerande åtgärder i den perioperativa omvårdnaden på operationsavdelningen?
- Vad har personalen för erfarenheter av att arbeta med stressreducerande åtgärder i den perioperativa omvårdnaden på operationsavdelningen?

- Vilka förutsättningar finns för personalen att arbeta med stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen?

2. Bakgrund

2.1 Förklaring av begrepp

I detta arbete syftar stressreducerande åtgärder till hanteringstekniker och miljöåtgärder som har vetenskaplig evidens eller beprövad erfarenhet att minska stress hos hundar och katter. Med ”stressreducerande miljöåtgärder” menas exempelvis låg ljudnivå, feromoner, möjlighet att gömma sig och hålla olika djurslag separerade. Med ”lågstresshantering” menas hanteringstekniker som exempelvis minskad fasthållning, läsa av djurets kroppsspråk och anpassad hantering efter stressnivå. Med ”stressreducerande åtgärder” menas då både miljöåtgärder och lågstresshantering det vill säga alla åtgärder i syfte att reducera stress och oro.

I detta arbete används benämningen personal som ett samlingsbegrepp för legitimerade djursjukskötare och djurvårdare på nivå 2 och 3.

2.2 Stressreducerande miljöåtgärder

2.2.1 Ljudnivå

Taylor et al. (2022) rekommenderar att katter ska hållas avskilt från skällande hundar eller andra högljudda patienter och utrustning som kan låta högt. Vidare menar författarna att den sociala miljön på kliniken ska vara lugn och att personalen bör använda mjuka röster.

I en studie av Furgala et al. (2022) blev katter exponerade för en inspelad ljudsekvens i form av vanligt bakgrundsljud på veterinärkliniker, såsom personer som pratar, hundar som skäller och burdörrar som stängs. En grupp katter utsattes för ljudet under en klinisk undersökning och en grupp katter utsattes för ljudet när de fick röra sig fritt i ett begränsat utrymme. Båda grupperna jämfördes också med en kontrollgrupp som inte utsattes för ljudet. Resultatet visade att katterna som utsattes för ljudsekvensen visade fysiologiska tecken på stress i form av högre hjärt- och andningsfrekvens än katterna i kontrollgruppen. Katterna som fick röra sig fritt visade även beteendemässiga indikationer på negativ respons till ljudet.

En liknande studie på hundar undersökte förändringar i beteende och fysiologiska parametrar när de utsattes för en ljudsekvens (med personer som pratar, skällande

hundar och smällande metalledörrar) under en klinisk undersökning, jämfört med en kontrollgrupp som inte utsattes för ljudsekvensen (Stellato et al. 2019). Resultaten visade inga skillnader i beteende mellan grupperna och andningsfrekvensen var den enda fysiologiska parametern som höjdes hos de hundar som utsattes för ljudsekvensen. Tidigare studier har visat förändringar i fysiologiska parametrar hos hundar som respons på rädsla och stressfaktorer, inklusive exponering för höga plötsliga ljud (Beerda et al. 1997; Hydbring-Sandberg et al. 2004). I studien av Stellato et al. (2019) var ljudsekvensen konstant under hela undersökningen vilket enligt författarna troligtvis inte upplevdes lika skrämmande för hundarna som ett plötsligt ljud.

2.2.2 Klassisk musik

Flera studier indikerar att klassisk musik perioperativt kan minska behovet av anestetika och analgetika. Georgiou et al. (2023) visade i en studie på 20 friska hundar att de som exponerades för klassisk musik preoperativt uppnådde en djupare sederingsgrad och krävde cirka 20 % lägre dos propofol vid intubering än hundar som inte exponerades för musik. I en uppföljande studie visade Georgiou et al. (2024) att exponering för klassisk musik intraoperativt resulterade i lägre doser av isofluran och fentanyl under anestesi.

Även för katter har klassisk musik visats ha en påverkan. I två parallella studier på tolv honkatter som genomgick ovariehysterektomi, gav klassisk musik intraoperativt en ökning av det parasympatiska nervsystemets aktivitet, vilket kan bidra till ett minskat behov av anestetika (Mira et al. 2016a; 2016b). Vidare visade Mira et al. (2016a) att de flesta katter uppvisade lägre andningsfrekvens och mindre pupilldiameter när de utsattes för klassisk musik intraoperativt jämfört med när de utsattes för popmusik och heavy metal. Resultaten visar att katter troligtvis kan uppfatta och bearbeta ljudstimuli när de är under allmän anestesi. Mira et al. (2016b) påvisade liknande resultat där även hjärtfrekvens och systoliskt blodtryck sänktes vid exponering av klassisk musik.

2.2.3 Syntetiska feromoner

Enligt Heath (2020) är miljön på veterinärkliniker en utmaning för katter på många olika sätt, exempelvis med dofter från andra arter men även från andra katter. Författaren menar att det är viktigt att skapa en bra doftprofil på kliniken. Detta kan göras genom att rengöra undersökningsrummet mellan besök med katter, då de genom sina tassar utsöndrar varningsferomoner som signaler till andra katter att något stressande har hänt på platsen (Heath 2020). För att förbättra klinikens doftprofil menar författarna att det kan vara fördelaktigt att använda sig

av en syntetisk analog av ansiktsferomoner som tillhör F3 komplexet. Ett exempel på ett sådant syntetiskt feromon är Feliway. I en studie av Pereira et al. (2015) testades effektiviteten av Feliway-spray, vid klinikbesök för katt genom att ägarna bedömde hur de upplevde kattens beteende, och en observatör utvärderade stressnivå och hanterbarhet med hjälp av skalor. Resultaten visade att de katter som exponerades för Feliway-sprayen hade lägre stressnivå än gruppen som fick placebosprayen. Däremot visades inte någon skillnad mellan grupperna gällande bedömningen av hanterbarhet (Pereira et al. 2015).

I en randomiserad kontrollerad studie av Siracusa et al. (2010) undersöktes hur hundar som genomgick kastration påverkades av att buren de satt i innan och efter operationen sprayades med "synthetic dog appeasing pheromone" (sDAP) jämfört med placebospray. Hundarnas beteenden såsom att slicka sig runt munnen, öppna munnen, "visuell utforskning" och "vaksamhet" noterades. Blodprov från hundarna togs för att kontrollera prolaktin, glukos, CRP (C-reaktivt protein) och haptoglobin. Även nivå av kortisol i hundarnas saliv mättes. Resultaten visade att hundarna påverkades beteendemässigt, där "visuell utforskning" och "vaksamhet" minskade efter operation i gruppen med sDAP. Vidare visade resultatet att prolaktinnivåerna var lägre i gruppen med sDAP. Enligt författarna är studien den första som visar på denna korrelation mellan feromoner och det endokrina systemet, som prolaktin är ett mått på.

2.2.4 Separera djurslag

I riktlinjerna av Taylor et al. (2022) betonar författaren att det bör finnas katt-specifika delar av hela kliniken, något som är svårt att uppnå, men en lösning kan vara att införa specifika tider där bara katter vistas på operationsavdelningen. Anledningen till detta är att minska risken att katterna ser, hör eller känner lukten av andra djur, särskilt de djur som kan utgöra ett hot mot katter (Taylor et al. 2022).

2.2.5 Anpassa buren

Enligt Lloyd (2017) bör hundarnas och kattens burar vara vända mot en vägg för att undvika visuell kontakt med andra djur. I riktlinjerna av Taylor et al. (2022) framgår att buren där katter sitter i väntan på operation bör vara separat från förberedelserum där andra djur förbereds inför operation och att katter bör placeras högt upp i den mån det går för att minska stress, då de får bättre uppsikt över omgivningen.

Att kunna gömma sig från faror är en naturlig del av kattens artspecifika beteende. Detta beteende undersöktes i en studie av Carlstead et al. (1993) där resultaten visade att katter som utsattes för stress försökte gömma sig oftare. Detta korrelerade även med kortisolnivåer i katternas urin som minskade när de fick möjligheten att gömma sig, vilket tyder på att gömma sig är ett naturligt beteende för katter att hantera stress på. I riktlinjerna av Taylor et al. (2022) presenteras olika förslag på berikning i buren för att tillgodose detta beteende, exempelvis genom gömställen i form av kartonglåda eller kattens egen transportbur. Ett annat alternativ är att hänga en handduk över burdörren (Lloyd 2017).

I en studie av Vinke et al. (2014) undersöktes två grupper med katter som nyligen ankommit till ett katthem i Nederländerna, en grupp hade ett gömställe och den andra gruppen hade inget gömställe i buren. Resultaten visade att katterna som hade ett gömställe i buren anpassade sig snabbare till den nya miljön än gruppen utan gömställe. Detta undersöktes även i en studie av Klintip et al. (2022) där stressnivån hos katter som genomgick kastration, bedömdes med bland annat cat stress score (CSS), "hide and seek beteende", mat- och vattenintag samt salivkortisolnivå. Katterna delades in i två grupper baserat på en bedömning av deras uppförande med hjälp av en skala, cat demeanor scoring system, där katterna klassades antingen som "vänliga" eller "aggressiva" (Klintip et al. 2022). Katterna placerades i stålburar med gömställe och/eller feromoner, medan en kontrollgrupp inte hade någon berikning i burarna. Resultatet visade att både de aggressivt klassade katterna och de vänliga, hade en snabbare sänkning i stressnivå när de fick berikning med feromoner och gömställe än kontrollgruppen som inte fick någon berikning. Däremot visades ingen skillnad i salivkortisol, mat- och vattenintag eller "hide and seek beteende" inom eller mellan grupperna (Klintip et al. 2022).

En typ av miljöberikning som kan användas i buren är att ge katter och hundar mat i en aktivitetsleksak så att de får jobba för maten, vilket kan minska tristess (Lloyd 2017). En studie av Crouse et al. (1995) visade att katter som blev erbjudna en kudde i sin miljö, fick en förändring i kroppshållning, tillbringade mer tid i en hopkurad position samt hade en ökning av trampbeteende, vilket tyder på att en mjuk viloplats för katter ökar deras psykiska välbefinnande.

2.2.6 Erbjudna sällskap

Studier tyder på att hundar blir stressade av att separeras från sin ägare och att ägarkontakt på kliniken kan minska stress. Juodžentė et al. (2018) undersökte hur hundar påverkas av långvarig separation från sin ägare i en ny miljö. Studien visade en ökning i både kortisolnivåer och oxidativ stress för hundar som vistades

på veterinärkliniken utan ägare i tolv timmar preoperativt. En annan studie undersökte effekten av 45 minuter positiv ägarkontakt postoperativt på återhämtning hos hundar (Lazard et al. 2024). Resultaten visade att de hundar som fick positiv ägarkontakt hade en signifikant sänkning av smärtuppfattning och stress, jämfört med hundarna utan positiv ägarkontakt.

Kontakten mellan personalen och djuren är komplex eftersom djuren befinner sig i en stressfull miljö på kliniken och interaktionen med personalen kan antingen förstärka eller minska djurens rädsla (Lloyd 2017). I en studie av Pennington et al. (2023) undersöktes effekten av positiv mänsklig kontakt och annan miljöberikning på postoperativ smärta och ångest hos 20 hundar som genomgick hemilaminektomi vid akut diskbräck. Hundarna blev randomiserat uppdelade i två olika miljöer postoperativt, antingen standardmiljö i ett intensivvårdsrum eller i ett separat lugnt rum med miljöberikning i form av positiv mänsklig kontakt, vitt brus, klassisk musik, feromoner, aromaterapi, samt att de fick sin mat genom aktiveringsleksaker. Studien gav motstridiga resultat eftersom hundarna med miljöberikning krävde lägre doser smärtlindrande läkemedel postoperativt, men lugnande läkemedel postoperativt gavs tidigare till hundarna som fick miljöberikning än hundarna i standardmiljön. Författarna menar att en potentiell förklaring till detta är att hundarna kan ha blivit mer ängsliga av den mänskliga kontakten innan hundarna insåg att kontakten var positiv (Pennington et al. 2023). Vidare menar författarna att den positiva mänskliga interaktionen fortfarande är viktig för att minska den generella stressnivån på djursjukhuset genom att visa hundarna att inte alla interaktioner med personalen är obehagliga.

2.3 Lågstresshantering

I riktlinjerna av Herron och Sheryer (2014) beskrivs vikten av att använda lågstresshantering för att bland annat öka djurvälståndet, öka säkerheten för personalen, minska påverkan av stress på fysiologiska parametrar och förbättra arbetsmiljön. Både djur och människor kommunicerar med varandra genom kroppsspråk, ögonkontakt och att vokalisera, däremot finns det skillnader i sättet vi gör det på. Därför är det viktigt att anpassa kroppsspråk vid hantering av djur samt att ha en förståelse av vilka tecken djur uppvisar vid stress (Herron & Sheryer 2014). I riktlinjerna nämns några saker som personal inom djurens hälso- och sjukvård bör tänka på vid interaktion med hundar. Exempel på detta är att inte stirra in i hundens ögon eller böja sig över hunden, utan i stället böja på knäna med upprätt överkropp vid hundens sida och med öppen hand hälsa på hunden om det bedöms vara säkert (Herron & Sheryer 2014). Vidare belyser författarna att vara medveten om sitt kroppsspråk och inte göra hastiga eller oförutsägbara rörelser eller interaktioner med hunden, samt ständigt läsa av hundens beteende

för signaler av obehag. Enligt Herron och Sheryer (2014) bör katters kroppsspråk och tecken på obehag tas i akt vid hantering, direkt ögonkontakt samt att stirra på katten bör undvikas, samt att böja sig över katten eller försöka ta upp katten. Vidare rekommenderar författarna att i stället stå vid sidan av katten och låta den ta initiativet att integrera, först då kan det vara lämpligt att klappa och röra vid katten.

I en studie av Moody et al. (2018) undersöktes hur katter reagerade vid minimal fasthållning jämfört med helkroppsfasthållning. Med helkroppsfasthållning menades att katten hölls på sidan och tilläts liten eller ingen rörelse. Katterna genomgick veterinärundersökningar, och deras beteende och fysiologiska parametrar bedömdes, när de blev fasthållna, under fasthållning och efter fasthållning (Moody et al. 2018). Resultaten visade att katterna som blev helkroppsfasthållna gjorde mer motstånd, visade ökad andningsfrekvens samt slickade sig runt munnen fler gånger än minimalt fasthållna katter. Katter som blev minimalt fasthållna, stannade kvar på undersökningsbordet i högre grad än de som blev helkroppsfasthållna (Moody et al. 2018).

2.3.1 Koncept för lågstresshantering

Sophia Yin

Veterinären Sophia Yin utvecklade hanteringstekniker genom forskning och vetenskapliga metoder som lade grunden för konceptet Low Stress Handling (CattleDog Publishing 2026a). Företaget CattleDog Publishing arbetar med att föra vidare hennes koncept och erbjuder utbildning för bland annat personal inom djurens hälso- och sjukvård om hur rädda patienter bör hanteras för att bidra till bättre välfärd för djuren och skapa en säkrare arbetsmiljö (CattleDog Publishing 2026b; 2026c).

Vänlig vård

Vänlig vård är ett utbildningsbolag med syfte att utbilda djurägare och personal inom djurens hälso- och sjukvård i att hantera stressade och rädda patienter, öka välfärden hos djuren samt göra arbetsmiljön säkrare för personalen (Vänlig vård 2026a; 2026b). Kursen som bolaget tillhandahåller är evidensbaserad samt anpassad efter svenska arbetslagar, läkemedelsregler och rutiner vid hantering (Vänlig vård 2026a).

Fear Free

Fear Free är ett företag med målet att minska stress, ångest och lindra rädsla hos djur genom att tillgodose utbildning till bland annat djurägare och personal inom djurens hälso- och sjukvård (Fear Free 2026a). Enskild personal eller kliniker, kan

bli certifierade genom något av de program som Fear Free (2026b; 2026c) erbjuder.

2.4 Beteendeskattningsverktyg

För att bedöma och utvärdera stress hos djur kan ett beteendeskattningsverktyg användas. Ett vanligt förekommande verktyg är The Spectrum of Fear, Anxiety & Stress (FAS)-skalan, som Fear Free har skapat som hjälp för att bedöma tecken på att ett djur är stressat och om beteendet eskalerar (Fear Free Happy Homes 2026a). Skalan är femgradig där de olika graderna beskriver beteenden som djur kan uppvisa när de upplever rädsla, ångest eller stress (Fear Free Happy Homes 2026b; 2026c). Nivå 0 är avslappnad och nivå 5 är allvarliga tecken där aggressivitet förekommer. Skalornas olika nivåer indikeras av färger där grönt är nivå 0-1, gult är nivå 2-3 och rött är nivå 4-5. Skalorna innehåller även figurer av djur som visar beteende kopplat till de olika nivåerna av stress. FAS-skalan finns i olika upplagor anpassade efter djurslag, skalorna återfinns på Fear Frees hemsida (Fear Free Happy Homes 2026b; 2026c).

I en studie som var finansierad av Fear Free Research Grant undersöktes och evaluerades FAS-skalan genom en enkät som innehöll en introduktion till FAS-skalan samt filmer av hundar som genomgick en iscensatt veterinärundersökning (Gatehouse et al. 2025). Deltagarna använde FAS-skalan för att bedöma hur stressade djuren var och kunde därefter lämna återkoppling om hur enkelt det var att använda skalan. Resultaten av studien visade att skalan hade en utmärkt inter-reliabilitet och en god intra-reliabilitet (Gatehouse et al. 2025). Vidare visade resultaten att cirka 9 % av respondenterna upplevde att det var svårt att bedöma stress med hjälp av skalan, cirka 61 % upplevde att det var något svårt och cirka 30 % upplevde att det var enkelt (Gatehouse et al. 2025).

2.5 Konsekvenser av perioperativ stress

Enligt författarna till en anestesihandbok från Banfield Pet Hospital i USA, utsöndrar stressade patienter katekolaminer som leder till fysiologiska förändringar såsom hypertension, takykardi, takypné och hypertermi (Faunt et al. 2022). Vidare menar författarna att denna påverkan på de fysiologiska parametrarna leder till en ökad risk vid anestesi.

I en studie av Siracusa et al. (2008) undersöktes beteendemässiga och fysiologiska stressreaktioner hos hundar som genomgick kastration och utsattes för psykologiska stressfaktorer i form av vistelse i en okänd miljö och hantering av okända människor. Enligt författarna är kortisol den mest känsliga markören för

psykisk stress och resultaten visade att hundarnas kortisolnivåer ökade under tiden före och efter operation. Smärta, excitering och vävnadsskada tillsammans med ihållande psykologiska stressfaktorer hade kraftig påverkan på hundarnas homeostatiska balans, vilket gör detta till viktiga faktorer att ta hänsyn till ur ett djurväl-färds- och återhämtningsperspektiv enligt författarna.

Som tidigare nämnts undersökte Juodžentė et al. (2018) hur hundar påverkas av långvarig separation från sin ägare. Resultatet av studien visade en ökning av oxidativ stress, vilket orsakas av ett överskott av radikaler i kroppens vävnader och leder till oxidering av vissa molekyler samt störning av deras funktion (Nationalencyklopedin u.å.). Även anestesi och kirurgi ökar oxidativ stress (Koksal & Kurban 2010; Kožlik et al. 2015). Hög oxidativ stress kan leda till försämrad sår-läkning och därmed förlängd postoperativ återhämtning (Nyamadzawo et al. 2022). Dessutom har Tsuchiya et al. (2002) visat att oxidativ stress kan orsaka skada på erytrocyterna och hemolys, vilket kan bidra till postoperativ anemi.

Som tidigare nämnts har studier visat att klassisk musik kan påverka läkemedelskonsumtionen för hundar i den perioperativa fasen (Georgiou et al. 2023; 2024). Utöver klassisk musik har även andra stressreducerande åtgärder visats påverka läkemedelskonsumtion och födo-intag postoperativt. Studien av Pennington et al. (2023) visade att de hundar som fick miljöberikning postoperativt krävde färre doser opioidläkemedel de första 24 timmarna efter operationen och åt mer under 48 timmar postoperativt, jämfört med hundar i standardmiljö.

I en cross-over studie av Shimizu och Kanda (2021) utsattes samma sex friska katter för både en lugn miljö och en stressfull miljö vid två olika tillfällen med minst en vecka emellan, under 60 minuter före premedicinering. Effekten av dessa miljöer på propofoldos och fysiologiska parametrar vid de två olika tillfällena jämfördes. Den stressfulla miljön som katterna utsattes för innebar visuella och auditiva intryck från hundar, utan möjlighet för katterna att gömma sig. Den lugna miljön som katterna utsattes för innebar inga intryck från hundar och katterna hade möjlighet att gömma sig. När katterna utsattes för den stressfulla miljön visade de tydliga beteendemässiga indikationer på stress men inga förändringar i fysiologiska parametrar. Till skillnad från resultaten i de tidigare nämnda studierna visade Shimizu och Kanda (2021) att stress inte hade någon signifikant påverkan på läkemedelskonsumtionen, då propofoldosen som krävdes vid induktion inte skiljde sig mellan de två grupperna.

3. Material och Metod

3.1 Litteratursökning

En litteraturöversikt gjordes för att sammanställa kunskapsläget inom stressreducerande åtgärder för hund och katt. För att söka efter litteratur användes söktjänsten Primo som tillhandahölls av Sveriges lantbruksuniversitet, samt databaserna Web of Science och PubMed. Följande sökord användes i olika kombinationer: cat, cats, dog, dogs, stress, fear, anxiety, scared, nervous, anesthesia, surgery, postoperative, intraoperative, perioperative, preoperative, physiological parameters. Ytterligare litteratur identifierades via kedjesökning, genom att gå tillbaka till källor som fanns refererade i de artiklar författarna läste.

3.2 Enkätstudie

3.2.1 Urval

Enkäten riktade sig till legitimerade djursjukskötare och djurvårdare på nivå 2 och 3 som arbetade på operationsavdelningen. Yrkeskategorierna valdes eftersom de ansågs ha en betydande roll i den perioperativa omvårdnaden.

Urvalet baserades på en lista med kliniker som erbjöd verksamhetsförlagd utbildning för djursjukskötarstudenter år 2024. De 105 smådjurskliniker som hade en operationsavdelning valdes ut. En klinik exkluderades från undersökningen eftersom e-postadressen inte återfanns på klinikens webbplats.

3.2.2 Enkätutformning

Enkätens startsida innehöll information om syftet med studien samt vilka yrkestitlar och vilken avdelning den riktades till. Startsidan innehöll även information om enkätens struktur och en uppskattning av dess tidsåtgång.

Enkätfrågorna utformades med fokus kring den perioperativa omvårdnaden som sker på operationsavdelningen. Frågorna baserades på litteraturöversikten om hanteringstekniker och miljöåtgärder med vetenskaplig evidens eller beprövad erfarenhet att minska stress hos hundar och katter, samt författarnas egna erfarenheter.

Enkäten delades upp i olika frågeblock/teman som var för sig besvarade de olika frågeställningarna. Enkäten bestod av fem olika delar som innehöll obligatoriska flervalfrågor samt enstaka frivilliga fritextfrågor. Den första delen av enkäten bestod av frågor kring bakgrundsinformation om respondenten. Del två bestod av frågor om respondentens attityder, del tre om respondentens erfarenheter och del fyra om respondentens förutsättningar kopplade till stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen. Del fem bestod av övriga frågor.

Enkäten sammanställdes i verktyget Netigate, som tillhandahölls av SLU. En första version skickades ut till handledare, djursjukskötare studenter, vänner och familj för granskning. En reviderad version distribuerades sedan till veterinärkliniker och djursjukhus.

Enkäten i sin helhet återfinns i bilaga 1.

3.2.3 Distribution

Enkäten skickades till 104 kliniker via e-post. Klinikerna uppmanades att vidarebefordra e-postmeddelandet till berörd avdelning och personal. Enkäten fanns tillgänglig i 15 dagar mellan 21 februari 2026 och 7 mars 2026. En påminnelse skickades ut via e-post tio dagar efter att enkäten hade distribuerats till klinikerna.

3.2.4 Databearbetning

Antalet svar som erhöles var 93, varav 80 markerades som slutförda och 13 markerades som ej slutförda av Netigate. Detta bekräftades via en manuell genomgång och grunden för databearbetningen bestod av de 80 slutförda enkätsvaren.

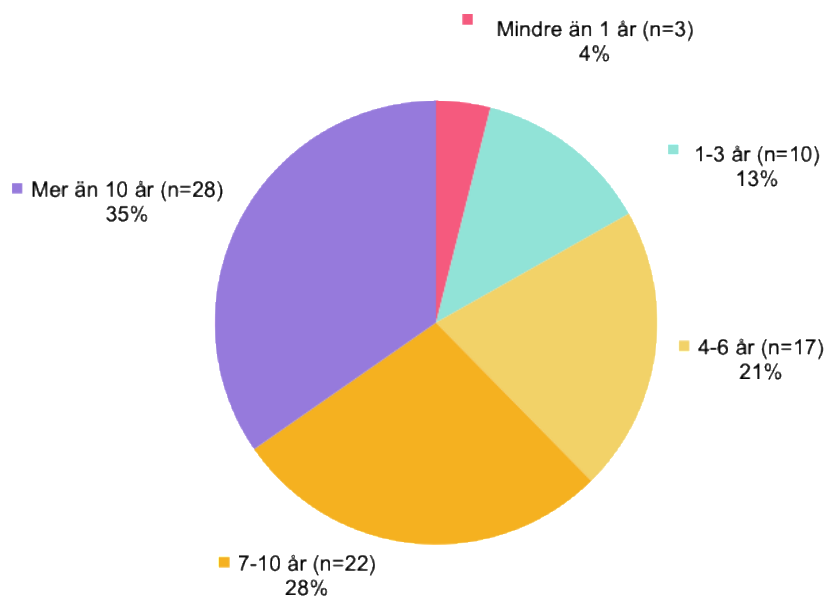
Svaren sammanställdes med Netigates egna verktyg och exporterades till Microsoft PowerPoint för att bearbeta datan från frågorna med flera svarsalternativ, vilket presenterades med deskriptiv statistik. Svaren från fritextfrågorna sammanfattades för att dokumenteras i resultat och diskussion.

4. Resultat

Resultaten från enkätundersökningen presenteras utifrån dess fem olika delar: bakgrundsinformation, attityder, erfarenheter, förutsättningar och övrigt. Procentsatsen har avrundats till heltal, vilket innebär att den totala procenten inte alltid blir 100 %.

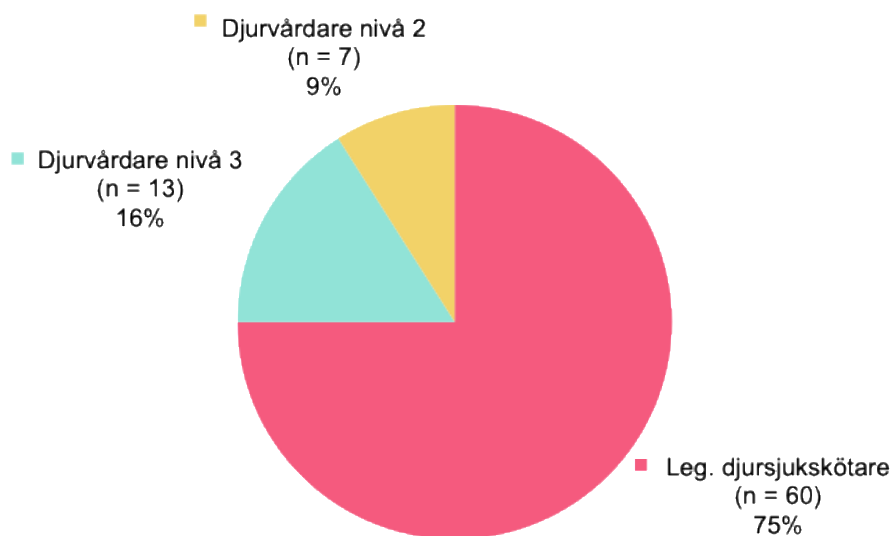
4.1 Bakgrundsinformation

Majoriteten (63 %) av respondenterna hade sju eller fler års yrkeserfarenhet. Fördelningen av respondenternas antal år i branschen presenteras i Figur 1.

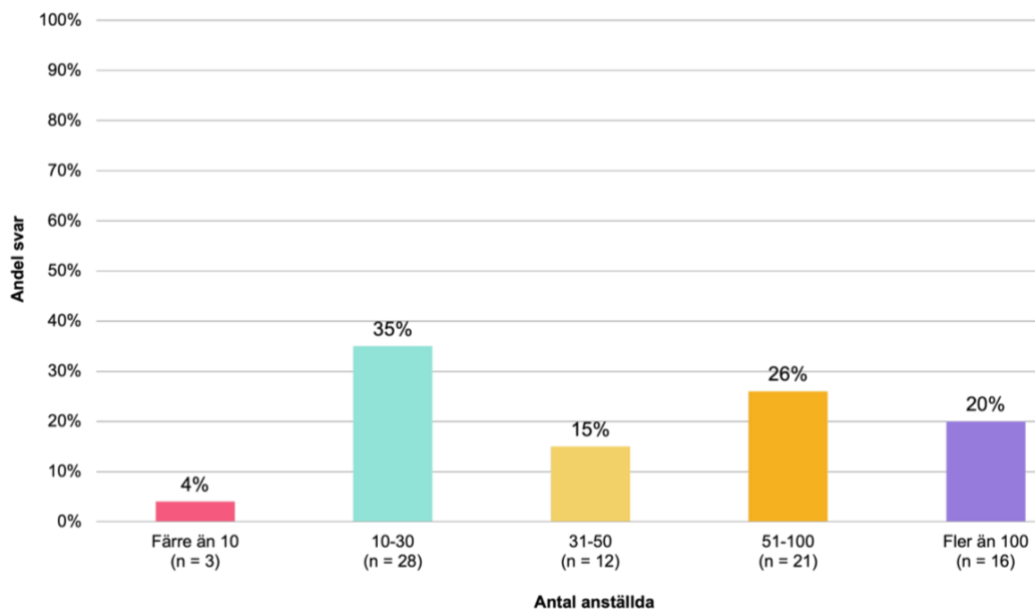
Figur 1. Respondenternas svar (n=80) på frågan "Hur många år har du arbetat i branschen?" Svaren anges i antal (n) och i procent.

Majoriteten (75 %) av respondenterna hade yrkestiteln legitimerad djursjukskötare, medan 25 % var djurvårdare på nivå 2 och 3. Yrkesuppdelningen presenteras i Figur 2.

Figur 2. Respondenternas svar (n=80) på frågan "Vad är din yrkestitel?" Svaren anges i antal (n) och i procent. Förkortningen leg. står för legitimerad.

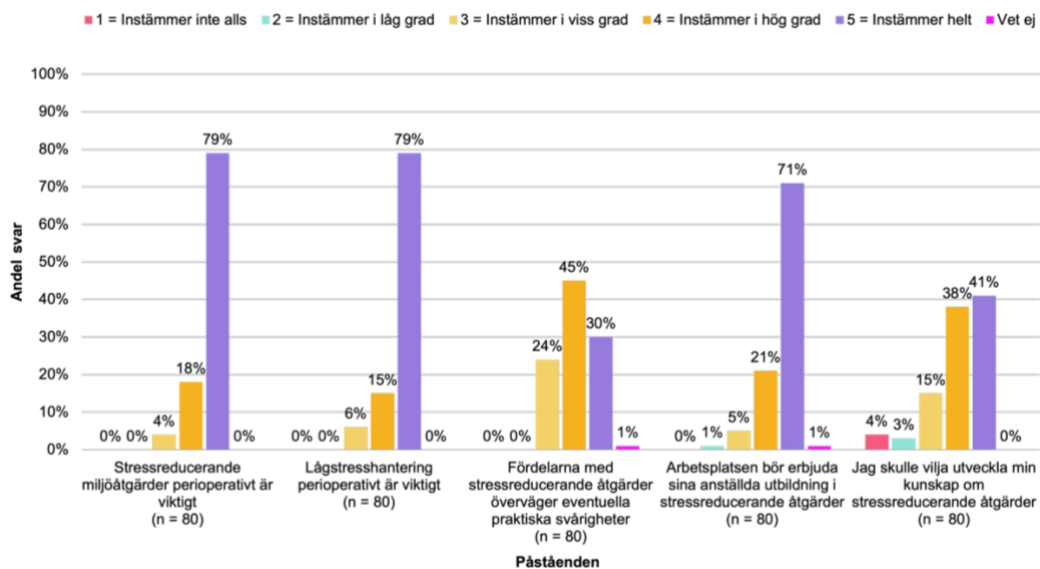
Antal anställda på respondenternas arbetsplatser varierade. Fördelningen presenteras i Figur 3.

Figur 3. Respondenternas svar (n=80) på frågan "Antal anställda på din arbetsplats?" Svaren anges i antal (n) och i procent.

4.2 Attityder

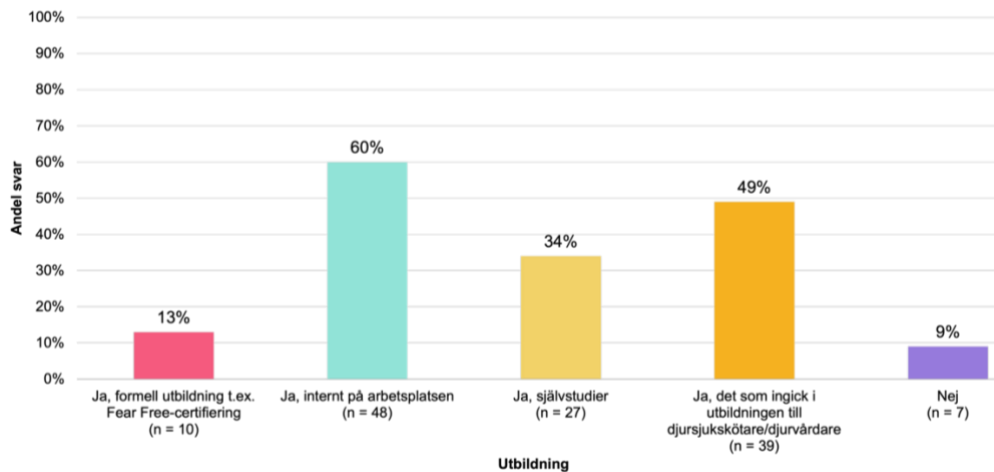
En tydlig majoritet (79 %) av respondenterna instämde helt i påståendena om att stressreducerande miljöåtgärder och lågstresshantering perioperativt är viktigt. Däremot var det färre (30 %) som instämde helt i att fördelarna med stressreducerande åtgärder överväger praktiska svårigheter. Majoriteten (71 %) av respondenterna instämde helt i påståendet om att arbetsplatsen bör erbjuda sina anställda utbildning i stressreducerande åtgärder, medan andelen som instämde helt i att de ville utveckla sin kunskap om stressreducerande åtgärder var lägre (41 %). Fördelningen presenteras i Figur 4.

Figur 4. Respondenterna (n=80) angav till vilken grad de instämde i fem påståenden om stressreducerande åtgärder. Svaren anges i procent.

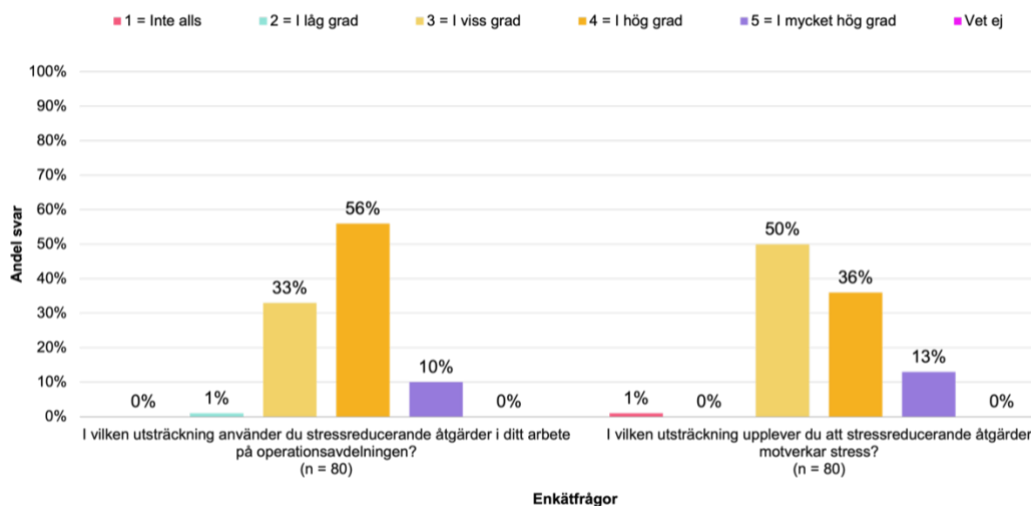
4.3 Erfarenheter

Respondenterna kunde ange mer än ett svar på frågan om utbildning i stressreducerande åtgärder. Majoriteten av respondenterna (60 %) angav att de har intern utbildning på arbetsplatsen, medan 13 % angav att de har formell utbildning och 9 % angav att de inte har någon utbildning. Fördelningen presenteras i Figur 5.

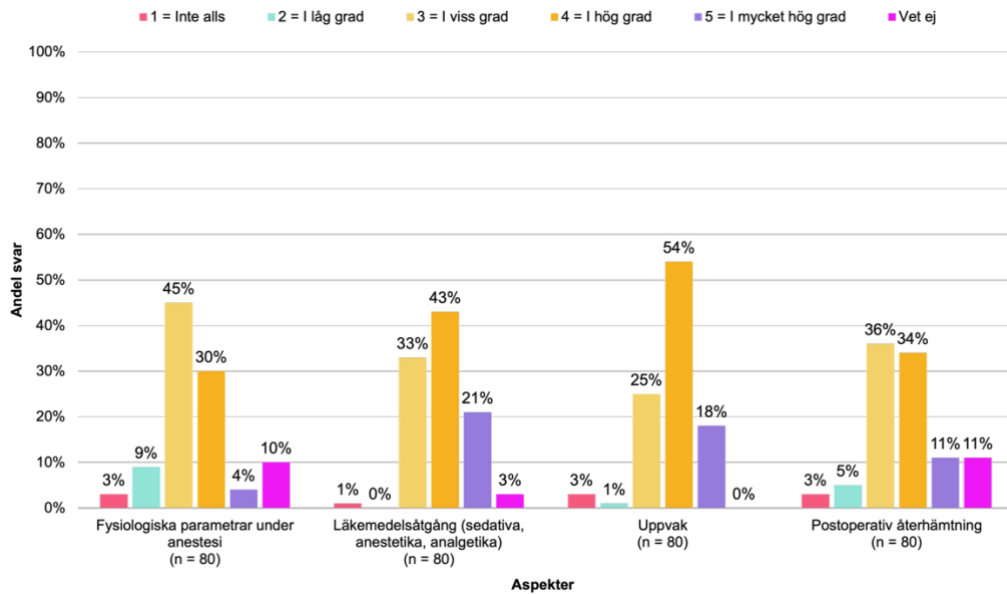
Figur 5. Respondenterna (n=80) besvarade frågan "Har du någon utbildning i stressreducerande åtgärder?" Respondenterna kunde ange mer än ett svar på frågan, totalt antal svar var 131. Svaren anges i antal (n) och i andelen (%) av antal respondenter (80).

Majoriteten (56 %) av respondenterna angav att de använder stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen i hög grad. Däremot var det färre (36 %) som i hög grad ansåg att stressreducerande åtgärder motverkar stress. Fördelningen av svaren på de två frågorna presenteras i Figur 6.

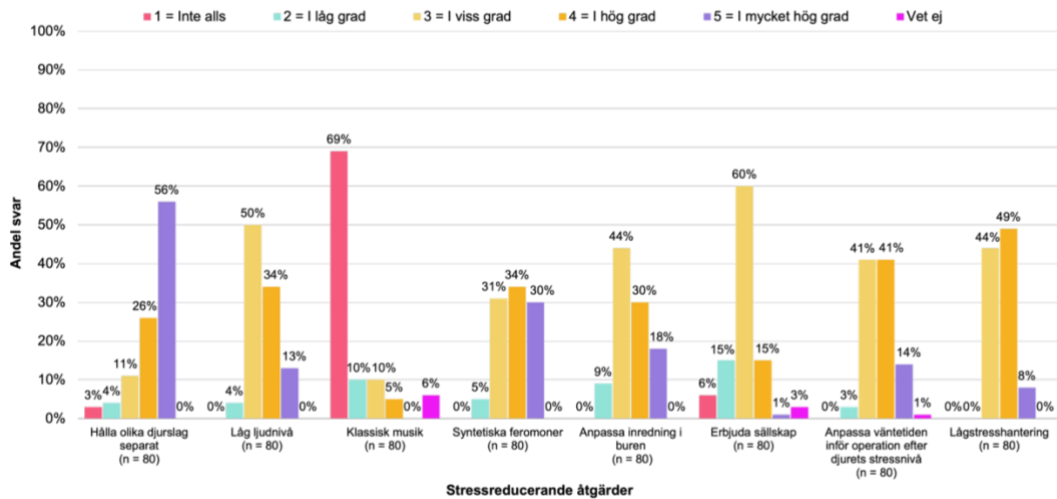
Figur 6. Respondenterna (n=80) angav i vilken grad de använde stressreducerande åtgärder samt i vilken grad de upplevde att stressreducerande åtgärder motverkade stress. Svaren anges i procent.

Generellt svarade majoriteten av respondenterna att de i viss grad eller i hög grad upplever att perioperativ stress har en negativ påverkan på: fysiologiska parametrar under anestesi, läkemedelsåtgång, uppvak och postoperativ återhämtning. Fördelningen av svaren presenteras i Figur 7.

Figur 7. Respondenternas svar (n=80 för respektive aspekt) på frågan ”I vilken utsträckning upplever du att perioperativ stress har en negativ påverkan på följande?” Svaren anges i procent.

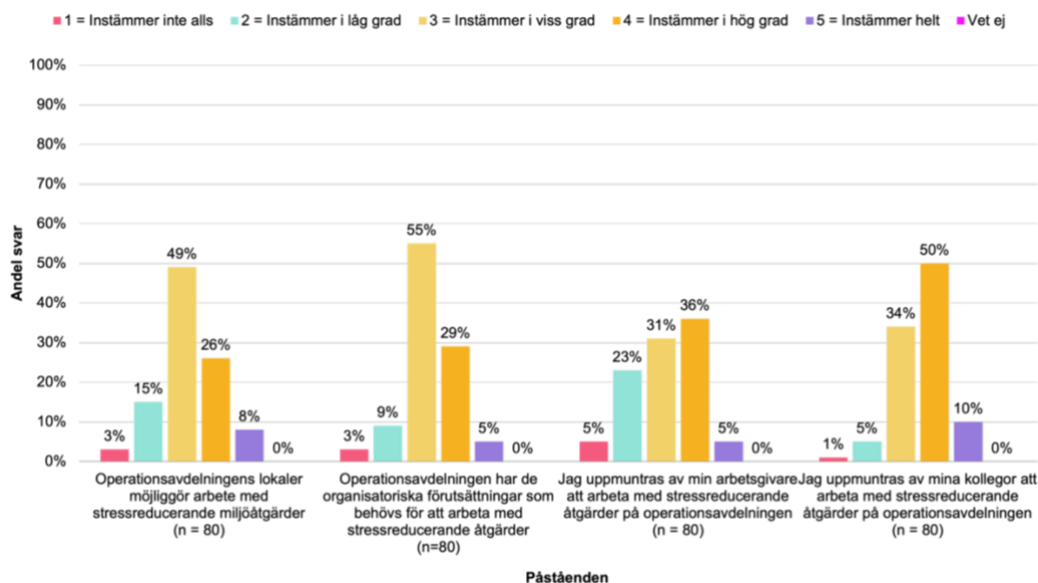
Att hålla olika djurslag separat var den stressreducerande åtgärd som flest respondenter (56 %) svarade används i mycket hög grad på operationsavdelningen, medan klassisk musik var den stressreducerande åtgärd som användes i lägst utsträckning, där 69 % av respondenterna angav att det inte används alls. På resterande åtgärder svarade generellt respondenterna att de används i viss grad eller högre. Fördelningen av svaren presenteras i Figur 8. Flera respondenter uppgav i fritextsvar att de gav lugnande läkemedel, antingen i hemmet inför besök eller på kliniken. Enstaka respondenter uppgav att de låter djuret sitta med djurägaren, exempelvis somna/vakna tillsammans med djurägaren eller att djuret lämnas hem tidigare. Andra åtgärder som nämndes var exempelvis att placera stressade djur på lugnare platser, avskilt från övriga djur eller nära personalen. Även kompressionströja, radio, sänkt ljusstyrka och Happy snack var åtgärder som nämndes. Fritextsvaren återfinns i sin helhet i bilaga 2.

Figur 8. Respondenternas svar (n=80 för respektive åtgärd) på frågan ”I vilken utsträckning används följande stressreducerande åtgärder i den perioperativa omvårdnaden på operationsavdelningen?” Svaren anges i procent.

4.4 Förutsättningar

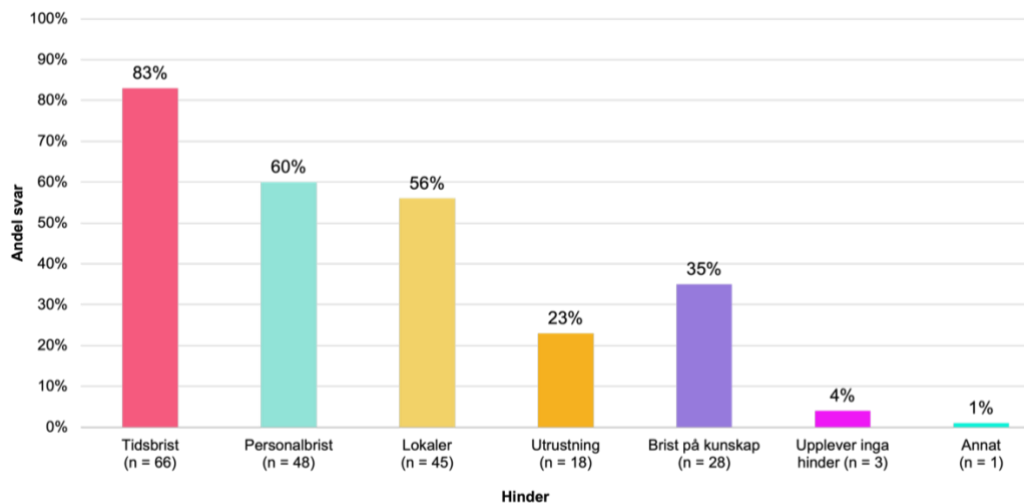
En högre andel av respondenterna upplevde att de uppmuntrades att arbeta med stressreducerande åtgärder av sina kollegor än av sina arbetsgivare. Vidare var ”Instämmer i viss grad” det mest förekommande svaret på påståendena att operationsavdelningen har de organisatoriska förutsättningar som behövs för att arbeta med stressreducerande åtgärder och att operationsavdelningens lokaler möjliggör arbete med stressreducerande åtgärder. Fördelningen av svaren presenteras i Figur 9.

Figur 9. Respondenterna (n=80) angav till vilken grad de instämde i fyra påståenden om förutsättningar för arbete med stressreducerande åtgärder. Svaren anges i procent.

Respondenterna kunde ange mer än ett svar på frågan om vilken typ av utbildning i stressreducerande åtgärder som erbjuds på arbetsplatsen, därför överstiger den sammanlagda procentandelen 100 %. Majoriteten (58 %) av respondenternas (n=80) arbetsplatser erbjöd någon form av utbildning i stressreducerande åtgärder, varav 15 % erbjöd formell utbildning och 51 % erbjöd utbildning internt på arbetsplatsen. Det var 42 % som inte erbjöd någon utbildning.

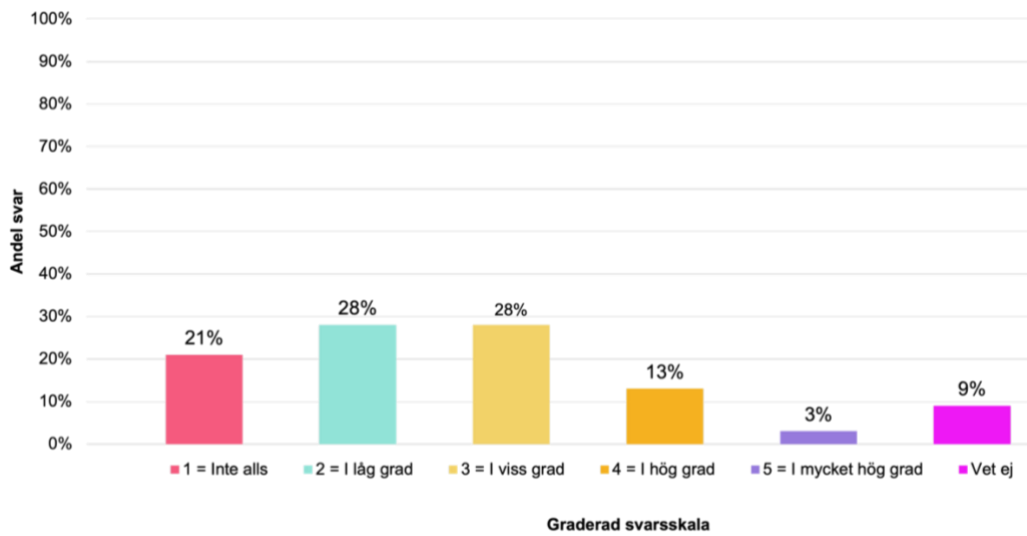
Respondenterna kunde ange mer än ett svar på frågan om hinder i arbetet med stressreducerande åtgärder. En tydlig majoritet (96 %) av respondenterna upplevde att det finns någon form av hinder i arbetet med stressreducerande åtgärder. De vanligaste hinderna som upplevdes var tidsbrist (83 %), personalbrist (60 %) och lokaler (56 %). En respondent angav svarsalternativet ”Annat” och uppgav följande i fritext ”Ffa organisatoriskt, med avseende på rutiner kring intag och hur opdagarna är strukturerade.” Fördelningen av svaren presenteras i Figur 10.

Figur 10. Respondenterna (n=80) besvarade frågan ”Vilka hinder upplever du i arbetet med stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen?” Respondenterna kunde ange mer än ett svar på frågan, totalt antal svar var 209. Svaren anges i antal (n) och i andelen (%) av antal respondenter (80).

4.5 Övrigt

På frågan om i vilken utsträckning djurens stressnivå bedöms i den perioperativa omvårdnaden, var det generellt en större andel (49 %) som angav att det bedöms i låg grad eller inte alls, medan 44 % angav att det används i viss grad eller högre. Det var 9 % av deltagarna som angav att de ej vet om det bedöms på arbetsplatsen. Fördelningen av svaren presenteras i Figur 11. Det var sju respondenter som svarade på en avslutande frivillig fritextfråga. Flera respondenter angav att de gör en subjektiv bedömning av djurets stressnivå i stället för att använda ett beteendeskattningsverktyg. En respondent angav att kliniken var en certifierad kattvänlig klinik. Fritextsvaren återfinns i sin helhet i bilaga 2.

Figur 11. Respondenternas svar (n=80) på frågan "I vilken utsträckning bedöms djurens stressnivå i den perioperativa omvårdnaden på din arbetsplats? Exempelvis med hjälp av ett beteendeskattningsverktyg såsom FAS-skalan (Fear, Anxiety, Stress)." Svaren anges i procent.

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

När urvalet gjordes i detta arbete användes en lista med veterinärkliniker och djursjukhus som tar emot djursjukskötare studenter från SLU för verksamhetsförlagd utbildning, vilket medför att ett bekvämlighetsurval gjordes. För att få ett mer representativt urval hade det krävts att fler djursjukhus och veterinärkliniker med operationsavdelning i Sverige inkluderades. Om många respondenter från samma arbetsplats svarade på enkäten kan rutinerna ha varit väldigt liknande, vilket gör det svårare att generalisera resultaten. Eftersom respondenterna inte angav vilken arbetsplats de arbetade på, går det inte att veta hur detta påverkar resultaten. Å andra sidan hade ytterligare information om respondenternas arbetsplatser påverkat anonymiteten och respondenternas integritet.

Studien som gjordes var en kvantitativ enkätundersökning. Fördelarna med en kvantitativ studie jämfört med en kvalitativ studie är att svar från fler personer kan samlas in, vilket ger en mer representativ bild av populationen i stort. Nackdelarna med en kvantitativ studie är att det finns risk att respondenterna missuppfattar frågor, vilket i större utsträckning kan undvikas i en kvalitativ studie. Enkäten innehöll frivilliga fritextfrågor, vilket gav respondenten möjlighet att utveckla sina svar. Om liknande frågor ställs i en intervjustudie får respondenterna möjlighet att utveckla svaren mer, vilket medför ett mer utförligt svar på den typen av frågor. En annan aspekt att ta hänsyn till är att svarsalternativen i en enkätstudie kan tolkas olika av respondenterna då graderingen är subjektiv.

De stressreducerande åtgärder som enkätens frågor centrerades kring valdes ut baserat på att de har vetenskaplig evidens eller beprövad erfarenhet att minska stress hos hundar och katter. Eftersom forskningen inom området är begränsad finns en risk att de få studierna som är tillgängliga får överdrivet mycket fokus, trots att de har små studiepopulationer och inte med säkerhet är representativa för hela populationen. Det kan innebära att de stressreducerande åtgärder som belyses i detta arbete inte nödvändigtvis är de som i praktiken är mest effektiva eller mest förekommande i arbetet med stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen.

Syftet med detta arbete var att undersöka personalens personliga upplevelser. Däremot är det viktigt att ta i beaktning att respondenterna gör en subjektiv individuell bedömning som inte behöver stämma överens med verkligheten.

Social önskvärdhet är en form av svarsbias som tenderar att ske när respondenter ger svar som överensstämmer med sociala normer eller de uppfattade önskade svaren av frågeställaren, i stället för att ge svar som genuint representerar deras åsikter (APA Dictionary of Psychology 2018). I frågorna som undersöker respondenternas attityder till och användning av stressreducerande åtgärder finns det risk för denna bias. Detta kan leda till att resultatet visar exempelvis att respondenterna använder stressreducerande åtgärder i högre grad än vad de egentligen gör, eller att deras attityder är mer positiva än vad de egentligen är. För att mäta exempelvis konsekvenserna av stress och effekten av stressreducerande åtgärder på ett mer objektivt sätt hade en observationsstudie kunnat utföras.

5.2 Resultatdiskussion

På frågorna som berör personalens attityder kring stressreducerande åtgärder sågs en genomgående positiv attityd där respondenterna ansåg att stressreducerande miljöåtgärder och lågstresshantering var viktigt. Liknande resultat presenterades i en australiensk enkätstudie besvarad av 291 personer som arbetade inom djurens hälso- och sjukvård, som rapporterade en generellt positiv attityd till stressreducering (Edwards et al. 2023). I enkätundersökningen i det aktuella arbetet instämde respondenterna i lägre utsträckning i att fördelarna med stressreducerande åtgärder överväger praktiska svårigheter. Detta tyder på att praktiska svårigheter är ett problem, men att fördelarna generellt överväger dessa svårigheter, då samtliga respondenter instämde i minst viss grad i att stressreducerande åtgärder överväger praktiska svårigheter. Det hade varit intressant att undersöka vad som upplevs vara praktiska svårigheter i arbetet med stressreducerande åtgärder och om dessa svårigheter går att underlätta.

Majoriteten av respondenterna angav att de använder stressreducerande åtgärder i sitt arbete på operationsavdelning i hög grad. Däremot var det en lägre andel som angav att de upplever att stressreducerande åtgärder motverkar stress i hög grad. En potentiell förklaring till detta kan vara att de stressreducerande åtgärder som implementeras inte alltid anpassas efter patientens individuella behov och därför inte ger önskad effekt på individen, därmed kan detta tolkas av personalen som att åtgärderna inte har någon effekt. Herron och Sheryer (2014) betonar vikten av att göra upp en handlingsplan till varje patient och anpassa hantering och miljö utifrån individen och dess respons. En annan potentiell förklaring kan vara att personalen upplever att det är svårt att bedöma eller mäta ifall de stressreducerande åtgärderna faktiskt påverkar djurets stressnivå. Detta kan kopplas till frågan om i vilken utsträckning djurens stressnivå bedöms i den perioperativa omvårdnaden. Resultatet av svaren visade att det var en något större andel som angav att det bedöms i låg grad eller inte alls än som svarade att det bedöms i viss grad eller högre. Däremot fanns det inget svarsalternativ för att

stress bedöms utan ett beteendeskattningsverktyg, vilket kan ha resulterat i att respondenter som gör en subjektiv bedömning angav svarsalternativet ”Vet ej”. Detta stöds även av att flera respondenter angav i fritextsvar att de gör en subjektiv bedömning av djurens stressnivå i stället för att använda ett beteendeskattningsverktyg. Exempel på beteendeskattningsverktyg är FAS-skalan och CSS, vilka har använts i flera vetenskapliga studier som verktyg för att utvärdera hundars och katters stressnivå (Hanström et al. 2025; Shih et al. 2025; Enlund et al. 2024; Klintip et al. 2022). En enkätundersökning av Dawson et al. (2016) undersökte veterinärers och djurskyddsexperters åsikter om vilka nyckelfaktorer som påverkar djurens välfärd kopplat till veterinärvård, både på kliniken och i hemmet. Resultaten av studien visade att förmågan att bedöma och tolka arts specifika beteenden var något som ansågs kunna praktiskt förbättras i den dagliga kliniska verksamheten. Om fler kliniker implementerar rutiner kring användning av beteendeskattningsverktyg, kan det eventuellt bli lättare för personalen att utvärdera djurens stressnivå på ett adekvat sätt. Detta kan i sin tur leda till bättre möjligheter att utvärdera effekten av insatta stressreducerande åtgärder, för att kunna individanpassa både hantering och miljö.

Majoriteten av respondenterna ansåg att perioperativ stress har en negativ påverkan på fysiologiska parametrar under anestesi i viss grad eller högre. Som tidigare nämnts finns det stöd för att perioperativ stress påverkar fysiologiska parametrar eftersom stressade patienter utsöndrar katekolaminer som leder till fysiologiska förändringar såsom hypertension, takykardi, takypné och hypertermi (Faunt et al. 2022). En möjlig förklaring till att 10 % svarade ”Vet ej” på frågan kan vara att sambandet mellan perioperativ stress och fysiologiska parametrar under anestesi är svårt att bedöma. Detta kan bero på att flera faktorer påverkar fysiologiska parametrar under anestesi såsom anestesi djup, läkemedel och smärta/kirurgiskt stimuli (Hernández-Avalos et al. 2021).

Majoriteten av respondenterna angav att de upplever att perioperativ stress har en negativ påverkan på läkemedelsåtgången. Studier som tyder på att stressreducerande åtgärder kan leda till minskad läkemedelskonsumtion har presenterats tidigare i arbetet (Georgiou et al. 2023; 2024; Pennington et al. 2023). Det presenterades även en studie som visade att stress inte hade någon signifikant påverkan på läkemedelskonsumtionen (Shimizu & Kanda 2021). De nämnda studierna har små studiepopulationer på mellan 6 och 20 djur och det finns en risk att andra faktorer kan ha påverkat läkemedelskonsumtionen. Med tanke på detta och att studierna gav varierande resultat krävs ytterligare forskning inom området för att säkerställa ett generaliserbart samband mellan perioperativ stress och ökad läkemedelskonsumtion hos hundar och katter. Enligt Läkemedelsverket (2023) kan i princip alla patienter drabbas av läkemedelsbiverkningar om dosen är hög i

förhållande till patientens känslighet, men de flesta biverkningar minskar vid dosreduktion. Av denna anledning kan risken för biverkningar hos patienten minska om läkemedelskonsumtionen minskar, vilket gör detta till en viktig aspekt att ta hänsyn till för att öka patientsäkerheten.

En hög andel av respondenterna ansåg att uppvak påverkas negativt av stress i hög grad eller mycket hög grad och nästan hälften av respondenterna ansåg att den postoperativa återhämtningen påverkas negativt av stress i hög grad eller mycket hög grad. Till författarnas vetskap finns ingen forskning kring vad stress har för påverkan på uppvaket efter anestesi för hundar och katter. Däremot finns det forskning på humansidan som tyder på att preoperativ ångest kan påverka uppvak och postoperativ återhämtning. En studie på 241 barn mellan 5 och 12 år visade att preoperativ ångest var associerad med högre postoperativ smärta samt högre risk för uppvakningsdelirium, postoperativ ångest och sömnsvårigheter (Kain et al. 2006). I en studie av Mattei et al. (2025) som undersökte förekomsten av delirium hos hundar och katter vid uppvak efter anestesi uppvisade mer än hälften av studiepopulationen minst ett symptom av delirium, medan 14 % av studiepopulationen visade fyra eller fler symptom. Däremot kunde inga tydliga samband mellan individ- eller anestesirelaterade faktorer och förekomsten av uppvakningsdelirium påvisas. Vidare menar författarna att det krävs ytterligare studier för att bättre förstå uppvakningsdeliriums orsaker och möjliga förebyggande åtgärder. Baserat på att den aktuella enkätundersökningen visar att personalen upplever att perioperativ stress har en negativ påverkan på uppvak och postoperativ återhämtning, finns det behov av vidare forskning kring detta.

I den aktuella studien var den stressreducerande åtgärd som användes i högst utsträckning att hålla olika djurslag separerade, vilket även är en åtgärd som rekommenderas i flera riktlinjer (Taylor et al. 2022; Lloyd 2017). Resultatet av enkätundersökningen i det aktuella arbetet visade att den stressreducerande åtgärd som användes minst var klassisk musik. En del forskning som tyder på att klassisk musik kan vara aktuellt att använda som stressreducerande åtgärd i den perioperativa omvårdnaden (Georgiou et al. 2023; 2024; Mira et al. 2016a; 2016b). Däremot hade studierna små studiepopulationer på 12 respektive 20 djur och externa faktorer såsom kirurgiskt stimuli eller läkemedel kan ha påverkat resultaten. I enkätundersökningen i det aktuella arbetet angav ett par respondenter i fritextsvar att de använder radio som stressreducerande åtgärd. Studierna av Mira et al. (2016a) och Mira et al. (2016b) visade att kattarnas stressnivå generellt var högst när de exponerades för heavy metal, medel vid popmusik och lägst vid klassisk musik. Detta tyder på att vilken musik som spelas på radion eventuellt kan påverka djurens stressnivå, även om större studier med högre studiekvalitet krävs för att kunna veta hur olika typer av musik påverkar stress.

För resterande åtgärder: låg ljudnivå, syntetiska feromoner, anpassning av inredning i buren, erbjuda sällskap, anpassa väntetiden inför operation efter individens stressnivå och lågstresshantering, svarade generellt majoriteten av respondenterna att de används i viss grad eller högre. Enkätundersökningen i det aktuella arbetet och enkätundersökningen av Dawson et al. (2016) har delvis liknande studiedesign och resultat. Däremot inkluderade studien av Dawson et al. (2016) främst veterinärer och djurskyddsexperter i USA och Kanada, medan enkätsvaren i detta arbete samlades in från djursjukskötare och djurvårdare, där majoriteten var legitimerade djursjukskötare i Sverige. Därför kan det förekomma demografiska skillnader mellan studierna, med avseende på de olika yrkesrollerna som svarade på enkäten, och geografiska skillnader där djurhållnings- och djurvälståndslagrar skiljer sig. Däremot går resultaten från båda studierna i samma linje gällande auditiv och olfaktorisk stimulering. I studien av Dawson et al. (2016) var auditiv och olfaktorisk stimulering det som spontant oftast ansågs ha en påverkan på katter och hundars välbefinnande på kliniken, och enkätundersökningen i det aktuella arbetet visade att syntetiska feromoner och låg ljudnivå var vanligt förekommande stressreducerande åtgärder. Resultatet av enkätundersökningen i det aktuella arbetet tyder på att lågstresshantering och anpassning av buren används som stressreducerande åtgärder, vilket kan kopplas till studien av Dawson et al. (2016) där alla deltagare var överens om att de aspekter inom kliniken som kunde förbättras var bland annat artspecifika hanteringstekniker och anpassning av inredning i buren.

Generellt svarade respondenterna att de uppmuntras att arbeta med stressreducerande åtgärder mer av sina kollegor än av sina arbetsgivare. Detta tyder på att stödet från ledningen skulle kunna förbättras. Vidare visar resultatet att majoriteten instämmer i viss grad att operationsavdelningen har de organisatoriska förutsättningarna som krävs. Likväl var ”Instämmer i viss grad” det mest förekommande svaret på påståendet om att operationsavdelningens lokaler möjliggör arbete med stressreducerande åtgärder. Eftersom de största hindren för arbete med stressreducerande åtgärder upplevdes vara tidsbrist, personalbrist och lokaler, är detta områden som bör belysas och prioriteras mer organisatoriskt. Utformningen av lokalerna är en utmaning att ändra, däremot är det något som bör tas i akt vid ombyggnad av lokaler eller nya kliniker. Detta tyder sammantaget på att det finns utrymme för strukturella ändringar och förbättringar på operationsavdelningen.

Nästan hälften av respondenternas arbetsplatser erbjöd ingen utbildning i stressreducerande åtgärder, och det fjärde vanligaste hindret för arbete med stressreducerande åtgärder var brist på kunskap. Generellt ansåg respondenterna

att arbetsplatserna bör erbjuda utbildning i stressreducerande åtgärder, och en betydande andel ville utveckla sin kunskap inom området. Detta sammantaget tyder på att det finns en vilja av personalen att utveckla sin kunskap och behov av utbildning på arbetsplatserna. Liknande resultat har även visats i enkätundersökningen av Dawson et al. (2016) där fortlöpande personalutbildning var något som respondenterna ansåg kunde förbättras.

I den aktuella studien angav 13 % av respondenterna att de har formell utbildning i stressreducerande åtgärder, vilket är något lägre än det som visats i den australiensiska enkätundersökningen av Edwards et al. (2023) där cirka 19 % hade formell utbildning. Aktörer såsom Fear Free, Vänlig vård och Low Stress Handling erbjuder formell utbildning för hela kliniker som ger certifiering (Fear Free 2026b; Vänlig vård 2026c; CattleDog Publishing 2026c). Det gör att hela kliniken får likvärdig utbildning, vilket medför att standardrutiner kan införas för stressreducerande åtgärder. Samtidigt kan detta vara en utmaning då en hel personalstyrka ska utbildas, eftersom det är tidskrävande och kostsamt, samt att det ofta krävs årlig betalning och vidareutbildning (Fear Free 2026b). Däremot visar resultaten i studien av St Denis et al. (2023) att de kliniker som var certifierade som Cat Friendly Clinic (CFC) hade högre intäkter per besök och högre antal besök per patient per år jämfört med kliniker som inte var certifierade, vilket kan visa på att det även finns ekonomiskt incitament att vara en certifierad klinik. CFC-certifieringen är ämnad att möta katters specifika behov för att ge katter positiv och bra veterinärvård (Cat Friendly Clinic 2026).

Majoriteten av respondenterna angav att de har intern utbildning på arbetsplatsen, vilket kan vara ett mindre kostsamt alternativ än att vara en certifierad klinik. Däremot finns det en risk att den kunskap som förmedlas på de interna utbildningarna inte är baserad på aktuell forskning, vilket kan leda till att ny kunskap och evidensbaserade rutiner inte etableras på arbetsplatsen. Med interna utbildningar finns det också risk att kunskapen inte testas regelbundet, vilket krävs med utbildningar såsom Fear Free för att behålla certifieringen. Enligt Jordbruksverket (2025) ska djurhälsopersonalen arbeta enligt vetenskap och beprövad erfarenhet samt att de har skyldighet att hålla sig uppdaterad om den vetenskapliga utvecklingen, vilket betonar vikten av fortlöpande personalutbildning.

Flera respondenter uppgav i fritextsvar att lugnande läkemedel gavs till stressade patienter, antingen i hemmet inför besök eller på kliniken. Den aktuella enkätundersökningen fokuserade på omvårdnaden som sker på operationsavdelningen, och exkluderade det som sker utanför operationsavdelningen samt användningen av lugnande läkemedel. Däremot är det

värt att nämna att flera stressreducerande åtgärder med fördel kan implementeras redan i hemmet inför klinikbesök. Flertalet studier tyder på att användningen av lugnande läkemedel inför veterinärbesök kan vara positivt (Clark & Cameron 2025; Haaften et al. 2017; Kruszka et al. 2021). Därför kan det vara fördelaktigt att ge lugnande läkemedel i förebyggande syfte om det är känt att djuret blir stressat på kliniken. Vidare visade enstaka fritextsvar på användningen av en stressreducerande åtgärd i form av att låta djuret sitta med djurägaren inför premedicinering och efter uppvak eller att djuret lämnas hem tidigare. Som tidigare beskrivits har det visats av Juodžentė et al. (2018) att långvarig separation från ägare i klinikmiljö kan leda till ökad oxidativ stress, vilket i sin tur kan leda till försämrad postoperativ återhämtning (Nyamadzawo et al. 2022; Tsuchiya et al. 2002). Vidare har Lazard et al. (2024) visat att positiv ägarkontakt postoperativt kan minska smärtuppfattning och stress. Detta tyder på att strategin att inkludera djurägare i den pre- och postoperativa fasen kan vara positiv för djurvälstånd och återhämtning.

5.3 Konklusion

Resultatet av studien visar att det finns en vilja hos personalen att arbeta med stressreducerande åtgärder och en medvetenhet om negativa konsekvenser av perioperativ stress. De största hindren för att arbeta med stressreducerande åtgärder tycks vara organisatoriska, vilket tyder på att stressreducering inte prioriteras i tillräckligt hög grad av ledningen. Mer forskning om hur perioperativ stress påverkar anestesi, uppvak och återhämtning hos smådjur krävs för att belysa vikten av perioperativ stressreducering, så att det kan prioriteras organisatoriskt. Vidare forskning kring effekten av olika stressreducerande åtgärder kan bli underlag för nya evidensbaserade rutiner som kan minska stress för hundar och katter på operationsavdelningar.

Referenser

- Andersson, V., Bergstrand, J., Engström, Å. & Gustafsson, S. (2020). The Impact of Preoperative Patient Anxiety on Postoperative Anxiety and Quality of Recovery After Orthopaedic Surgery. *Journal of perianesthesia nursing*. 35 (3), 260–264. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2019.11.008>
- APA Dictionary of Psychology (2018). *social desirability*. <https://dictionary.apa.org/> [2026-03-31]
- Bayrak, A., Sagiroglu, G. & Copuroglu, E. (2019). Effects of Preoperative Anxiety on Intraoperative Hemodynamics and Postoperative Pain. *Journal of the College of Physicians and Surgeons Pakistan*. 29 (9), 868-873. <https://doi.org/10.29271/jcpsp.2019.09.868>
- Beerda, B., Schilder, M.B.H., van Hooff, Jan.A.R.A.M. & de Vries, H.W. (1997). Manifestations of chronic and acute stress in dogs. *Applied animal behaviour science*. 52 (3), 307–319. [https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(96\)01131-8](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(96)01131-8)
- Carlstead, K., Brown, J.L. & Strawn, W. (1993). Behavioral and physiological correlates of stress in laboratory cats. *Applied Animal Behaviour Science*. 38 (2), 143–158. [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(93\)90062-T](https://doi.org/10.1016/0168-1591(93)90062-T)
- Cat Friendly Clinic (2026). *We understand cats*. <https://icatcare.org/cat-friendly-clinic> [2026-04-13]
- CattleDog Publishing (2026a). *Dr Sophia Yin*. <https://cattledogpublishing.com/dr-sophia-yin/> [2026-03-03]
- CattleDog Publishing (2026b). *About Us*. <https://cattledogpublishing.com/about-us/> [2026-03-03]
- CattleDog Publishing (2026c). *LSH*. <https://cattledogpublishing.com/LSH/> [2026-03-03]
- Clark, A. & Cameron, K.E. (2025). Review of the Use of Pre-Visit Pharmaceuticals for Reducing Fear-Related Behaviours in Dogs. *Pets*. 2 (4). <https://doi.org/10.3390/pets2040038>

- Crouse, S.J., Atwill, E.R., Laganà, M. & Houpt, K.A. (1995). Soft surfaces: a factor in feline psychological well-being. *Contemporary topics in laboratory animal science / American Association for Laboratory Animal Science*. 34 (6), 94–7.
https://www.researchgate.net/publication/7315795_Soft_surfaces_a_factor_in_feline_psychological_well-being
- Dawson, L., Dewey, C., Stone, E., Guerin, M. & Niel, L. (2016). A survey of animal welfare experts and practicing veterinarians to identify and explore key factors thought to influence canine and feline welfare in relation to veterinary care. *Animal welfare*. 25 (1), 125–134. <https://doi.org/10.7120/09627286.25.1.125>
- Döring, D., Roscher, A., Scheipl, F., Küchenhoff, H. & Erhard, M. H. (2009). Fear-related behaviour of dogs in veterinary practice. *The Veterinary Journal*. 182 (1), 38-43. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2008.05.006>
- Edwards, P.T., Smith, B.P., McArthur, M.L. & Hazel, S.J. (2023). Implementing Stress-Reducing Veterinary Care: Perceptions of Australian Veterinary Professionals Working with Dogs. *Anthrozoös*. 36 (4), 555–578.
<https://doi.org/10.1080/08927936.2023.2204639>
- Enlund, K.B., Rahunen, N., Thelander, S. & Olsén, L. (2024). Evaluation of a Thiol-Detection Test to Assess Tooth Brushing Efficacy in Dogs. *Journal of veterinary dentistry*. 41 (3), 183–191. <https://doi.org/10.1177/08987564231179898>
- Faunt, K., Lambert, L. & Morrison, J.A (2022). Physiology. I: Beal, T (red.) & Winch, C (red.) *Anesthesia and Analgesia: for the Veterinary Practitioner: Canine and Feline*. 2 uppl., Banfield Pet Hospital.
- Fear Free (2026a). *About Fear Free*.
<https://www.fearfree.com/about-fearfree/> [2026-01-22]
- Fear Free (2026b). *Veterinary Professional Certification Programs*.
<https://www.fearfree.com/certifications/fear-free-certified-veterinary-practice/>
[2026-01-22]
- Fear Free (2026c). *Canine & Feline*.
<https://www.fearfree.com/certifications/fear-free-individual-veterinary-professional-certification-programs/fear-free-veterinary-professional-certification/>
[2026-01-22]

- Fear Free Happy Homes (2026a). *The Spectrum of Fear, Anxiety, and Stress in Dog*.
<https://www.fearfreehappyhomes.com/the-spectrum-of-fear-anxiety-and-stress/>
[2026-03-03]
- Fear Free Happy Homes (2026b). *how to recognize fear anxiety and stress in your dog*.
<https://www.fearfreehappyhomes.com/how-to-recognize-fear-anxiety-and-stress-in-your-dog/> [2026-03-03]
- Fear Free Happy Homes (2026c). *how to recognize fear anxiety and stress in your cat*.
<https://www.fearfreehappyhomes.com/how-to-recognize-fear-anxiety-and-stress-in-your-cat/> [2026-03-03]
- Furgala, N.M., Moody, C.M., Flint, H.E., Gowland, S. & Niel, L. (2022). Veterinary background noise elicits fear responses in cats while freely moving in a confined space and during an examination. *Behavioural processes*. 201, 104712.
<https://doi.org/10.1016/j.beproc.2022.104712>
- Gatehouse, E., Bremhorst, A., Denenberg, S. & Loftus, L. (2025). Assessment of a behavioral scale for the measurement of fear, anxiety and stress in dogs visiting the veterinary practice. *Journal of Veterinary Behavior*. 81, 58–70.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2025.08.008>
- Georgiou, S.G., Anagnostou, T.L., Sideri, A.I., Gouletsou, P.G., Athanasiou, L.V., Kazakos, G., Tsioli, V., Dermisiadou, E. & Galatos, A.D. (2024). Effect of classical music on light-plane anaesthesia and analgesia in dogs subjected to surgical nociceptive stimuli. *Scientific reports*. 14 (1).
<https://doi.org/10.1038/s41598-024-70343-4>
- Georgiou, S.G., Sideri, A.I., Anagnostou, T.L., Gouletsou, P.G., Tsioli, V.G. & Galatos, A.D. (2023). Effect of Classical Music on Depth of Sedation and Induction Propofol Requirements in Dogs. *Veterinary sciences*. 10 (7).
<https://doi.org/10.3390/vetsci10070433>
- Griesser, A.-C., Chase-Topping, M., Finka, L. & Dowgray, N. (2025). Self-reported cat-friendly practices and attitudes of German, French and Swiss veterinarians. *Journal of feline medicine and surgery*. 27 (2), 1098612X241303394.
<https://doi.org/10.1177/1098612X241303394>

- Haafte, K.A. van, Forsythe, L.R.E., Stelow, E.A. & Bain, M.J. (2017). Effects of a single preappointment dose of gabapentin on signs of stress in cats during transportation and veterinary examination. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 251 (10), 1175–1181. <https://doi.org/10.2460/javma.251.10.1175>
- Hanström, Y., Oltegen, S., Eklund, I., Gröndahl, E., Liszke, I. & Söder, J. (2025). Assessed Temperatures and Stress in Cats Using Tympanic and Rectal Thermometers. *Veterinary sciences*. 12 (4), 321. <https://doi.org/10.3390/vetsci12040321>
- Heath, S. (2020). Environment and Feline Health: At Home and in the Clinic. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*. 50 (4), 663–693. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2020.03.005>
- Hernández-Avalos, I., Flores-Gasca, E., Mota-Rojas, D., Casas-Alvarado, A., Miranda-Cortés, A.E. & Domínguez-Oliva, A. (2021). Neurobiology of anesthetic-surgical stress and induced behavioral changes in dogs and cats: A review. *Veterinary World*. 14 (2), 393–404. <https://doi.org/10.14202/vetworld.2021.393-404>
- Herron, M.E. & Shreyer, T. (2014). The Pet-friendly Veterinary Practice: A Guide for Practitioners. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*. 44 (3), 451–481. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2014.01.010>
- Hydbring-Sandberg, E., Winblad Von Walter, L., Höglund, K., Svartberg, K., Swenson, L., & Forkman, B. (2004). Physiological reactions to fear provocation in dogs. *Journal of Endocrinology*. 180 (3), 439–448. <https://doi.org/10.1677/joe.0.1800439>
- Jordbruksverket (2025). *Djursjukskötare och djursjukskötarstudenter*. <https://jordbruksverket.se/djur/personal-och-vardgivare-inom-djurens-halso--och-sjukvard/att-arbeta-inom-djurens-halso--och-sjukvard/djursjukskotare-och-djursjukskotarstudenter> [2026-04-14]
- Juodžentė, D., Karvelienė, B. & Riškevičienė, V. (2018). The influence of the duration of the preoperative time spent in the veterinary clinic without the owner on the psychogenic and oxidative stress in dogs. *Journal of Veterinary Medical Science*. 80 (7), 1129–1133. <https://doi.org/10.1292/jvms.18-0066>
- Kain, Z. N., Mayes, L. C., Caldwell-Andrews, A. A., Karas, D. E., & McClain, B. C. (2006). Preoperative anxiety, postoperative pain, and behavioral recovery in young

- children undergoing surgery. *Pediatrics*. 118 (2), 651–658.
<https://doi.org/10.1542/peds.2005-2920>
- Klintip, W., Jarudecha, T., Rattanatumhi, K., Ritchoo, S., Muikaew, R., Wangsud, S. & Sussadee, M. (2022). First study on stress evaluation and reduction in hospitalized cats after neutering surgery. *Veterinary World*. 15 (9), 2111–2118.
<https://doi.org/10.14202/vetworld.2022.2111-2118>
- Koksal, H. & Kurban, S. (2010). Total Oxidant Status, Total Antioxidant Status, and Paraoxonase and Arylesterase Activities during Laparoscopic Cholecystectomy. *Clinics (São Paulo, Brazil)*. 65 (3), 285–290. <https://doi.org/10.1590/S1807-59322010000300008>
- Koźlik, J., Przybyłowska, J., Mikrut, K., Żukiewicz-Sobczak, W.A., Zwoliński, J., Piątek, J. & Sobczak, P. (2015). Selected oxidative stress markers in gynecological laparoscopy. *Wideochirurgia i inne techniki mało inwazyjne*. 10 (1), 92–100.
<https://doi.org/10.5114/wiitm.2014.47449>
- Kruszka, M., Graff, E., Medam, T. & Masson, S. (2021). Clinical evaluation of the effects of a single oral dose of gabapentin on fear-based aggressive behaviors in cats during veterinary examinations. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 259 (11), 1285–1291. <https://doi.org/10.2460/javma.20.06.0307>
- Lazard, D., Temple, D., Palma, E., Diaz, A.C., Rosado, M.B., Medrano, M., Ruiz, R. & Amat, M. (2024). Effect of dog-owner interaction on post-operative pain perception and stress of dogs and variability in their behavioural patterns. *Animal welfare*. 33. <https://doi.org/10.1017/awf.2024.49>
- Liu, Q., Li, L., Wei, J. & Xie, Y. (2023). Correlation and influencing factors of preoperative anxiety, postoperative pain, and delirium in elderly patients undergoing gastrointestinal cancer surgery. *BMC anesthesiology*. 23 (1).
<https://doi.org/10.1186/s12871-023-02036-w>
- Lloyd, J. (2017). Minimising Stress for Patients in the Veterinary Hospital: Why It Is Important and What Can Be Done about It. *Veterinary sciences*. 4 (2).
<https://doi.org/10.3390/vetsci4020022>
- Läkemedelsverket (2023). *Olika typer av biverkningar*.
<https://lakemedelsboken.se/generella-kapitel/biverkningar-av-lakemedel/olika-typer-av-biverkningar/> [2026-05-28]

- Marino, C.L., Cober, R.E., Iazbik, M.C. & Couto, C.G. (2011). White-Coat Effect on Systemic Blood Pressure in Retired Racing Greyhounds. *Journal of Veterinary Internal Medicine*. 25 (4), 861–865. <https://doi.org/10.1111/j.1939-1676.2011.00735.x>
- Mariti, C., Bowen, J.E., Campa, S., Grebe, G., Sighieri, C. & Gazzano, A. (2016). Guardians' Perceptions of Cats' Welfare and Behavior Regarding Visiting Veterinary Clinics. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 19 (4), 375–384. <https://doi.org/10.1080/10888705.2016.1173548>
- Mattei, L.I., Chiavaccini, L., Spadavecchia, C. & Mirra, A. (2025). Emergence delirium in small animals: a first step towards an objective assessment. *Frontiers in veterinary science*. 12. <https://doi.org/10.3389/fvets.2025.1623761>
- Mira, F., Costa, A., Mendes, E., Azevedo, P. & Carreira, L.M. (2016a). Influence of music and its genres on respiratory rate and pupil diameter variations in cats under general anaesthesia: contribution to promoting patient safety. *Journal of feline medicine and surgery*. 18 (2), 150–159. <https://doi.org/10.1177/1098612X15575778>
- Mira, F., Costa, A., Mendes, E., Azevedo, P. & Carreira, L.M. (2016b). A pilot study exploring the effects of musical genres on the depth of general anaesthesia assessed by haemodynamic responses. *Journal of feline medicine and surgery*. 18 (8), 673–678. <https://doi.org/10.1177/1098612X15588968>
- Moody, C.M., Picketts, V.A., Mason, G.J., Dewey, C.E. & Niel, L. (2018). Can you handle it? Validating negative responses to restraint in cats. *Applied Animal Behaviour Science*. 204, 94–100. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2018.04.012>
- Nakonechny, L., Schroeder, K. & Stellato, A.C. (2026). In their own words: qualitative interviews with veterinarians on handling decisions during dog examinations. *Frontiers in veterinary science*. 13, 1761014. <https://doi.org/10.3389/fvets.2026.1761014>
- Nationalencyklopedin (u.å.). *Radikaler*. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/radikaler/oxidativ-stress> [2026-04-21]
- Nyamadzawo, A. T., Nishio, J., Ogawa, T. & Okada, S. (2022). Influence of oxidative stress and effect of topical application of α -tocopherol on wound healing in a

diabetic animal model. *International Journal of Research in Medical Sciences*. 10 (7), 1431–1442. <https://dx.doi.org/10.18203/2320-6012.ijrms20221785>

- Pennington, E., Springer, C., Albright, J. & Castel, A. (2023). Evaluation of different methods of environmental enrichment to control anxiety in dogs undergoing hemilaminectomy after acute intervertebral disc extrusion: a randomized double-blinded study. *Frontiers in veterinary science*. 10. <https://doi.org/10.3389/fvets.2023.1124982>
- Pereira J.S., Fragoso S., Beck A., Lavigne S., Varejão A.S. & da Graça Pereira G. (2015). 2016, Improving the feline veterinary consultation: the usefulness of Feliway spray in reducing cats' stress. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 18 (12), 959–964. <https://doi.org/10.1177/1098612X15599420>
- Quimby, J. M., Smith, M. L. & Lunn, K. F. (2011). Evaluation of the Effects of Hospital Visit Stress on Physiologic Parameters in the Cat. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 13 (10), 733-737. <https://doi.org/10.1016/j.jfms.2011.07.003>
- Rodan, I., Sundahl, E., Carney, H., Gagnon, A.-C., Heath, S., Landsberg, G., Seksel, K. & Yin, S. (2011). AAFP and ISFM Feline-Friendly Handling Guidelines. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 13 (5), 364–375. <https://doi.org/10.1016/j.jfms.2011.03.012>
- Shih, H.-Y., Martin, F., Ness, D., Romine, W., Peck, T.L., Turpin, T., Horoschak, R., Steeby, C., Phillips, H., Claypool, M., Theuer, A., Herbeck, G.M., Sexton, J., Pittman, E., Bellamkonda, E., Mohabbat, N.M.L., Lyn, S.A., Bauer, B.A. & Mohabbat, A.B. (2025). Behavioral and Physiological Responses of Therapy Dogs to Animal-Assisted Treatment in an Inpatient Stroke Rehabilitation Program. *Animals (Basel)*. 15 (2), 121. <https://doi.org/10.3390/ani15020121>
- Shimizu, Y. & Kanda, T. (2021). Effects of Pre-Anesthesia Anxiety on Propofol Induction Dose in Cats. *Animals (Basel)*. 11 (7). <https://doi.org/10.3390/ani11072126>
- Siracusa, C., Manteca, X., Cerón, J., Martínez-Subiela, S., Cuenca, R., Lavín, S., Garcia, F. & Pastor, J. (2008). Perioperative stress response in dogs undergoing elective surgery: variations in behavioural, neuroendocrine, immune and acute phase responses. *Animal welfare*. 17 (3), 259–273. <https://doi.org/10.1017/S0962728600032188>

- Siracusa, C., Manteca, X., Cuenca, R., Alcalá, M. del M., Alba, A., Lavín, S. & Pastor, J. (2010). Effect of a synthetic appeasing pheromone on behavioral, neuroendocrine, immune, and acute-phase perioperative stress responses in dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 237 (6), 673–681.
<https://doi.org/10.2460/javma.237.6.673>
- St Denis, K., Saffire, A., Michael, H., Drake, C. & Burton, W. (2023). Cat Friendly Practice improves feline visits, resulting in increased laboratory testing and increased diagnosis of certain common feline conditions. *Journal of feline medicine and surgery*. 25 (11), 1098612X231204199-1098612X231204199.
<https://doi.org/10.1177/1098612X231204199>
- Stellato, A.C., Hoffman, H., Gowland, S., Dewey, C.E., Widowski, T.M. & Niel, L. (2019). Effect of high levels of background noise on dog responses to a routine physical examination in a veterinary setting. *Applied animal behaviour science*. 214, 64–71. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2019.03.009>
- Taylor, S., St Denis, K., Collins, S., Dowgray, N., Ellis, S.L., Heath, S., Rodan, I. & Ryan, L. (2022). 2022 ISFM/AAFP Cat Friendly Veterinary Environment Guidelines. *Journal of feline medicine and surgery*. 24 (11), 1133–1163.
<https://doi.org/10.1177/1098612X221128763>
- Tsuchiya, M., Asada, A., Kasahara, E., Sato, E.F., Shindo, M. & Inoue, M. (2002). Antioxidant Protection of Propofol and Its Recycling in Erythrocyte Membranes. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*. 165 (1), 1-87.
<https://doi.org/10.1164/ajrccm.165.1.2010134>
- Vinke, C.M., Godijn, L.M. & van der Leij, W.J.R. (2014). Will a hiding box provide stress reduction for shelter cats? *Applied Animal Behaviour Science*. 160, 86–93.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2014.09.002>
- Vänlig vård (2026a). *Varför Vänlig vård*.
<https://vanligvard.se/> [2026-03-01]
- Vänlig vård (2026b). *Vad är vänlig vård?*
<https://vanligvard.se/vad-ar-vanlig-vard/> [2026-03-01]
- Vänlig vård (2026c). *Utbildningspaketet*.
<https://vanligvard.se/utbildningspaket/> [2026-03-01]

Williams, T., Carroll, A. & Montrose, V.T. (2019). Environmental methods used by veterinary centres to reduce stress of cats and dogs during practice visits. *The Veterinary Nurse*. 10 (1), 47–52. <https://doi.org/10.12968/vetn.2019.10.1.47>

Yin, S. (2009). *Low Stress Handling, Restraint and Behavior Modification of Dogs and Cats: Techniques for Developing Patients Who Love Their Visits*. CattleDog Publishing.

Tack

Vi vill rikta ett stort tack till alla inblandade som har bidragit till att göra detta kandidatarbete i djuromvårdnad möjligt. Däribland alla djurvårdare och leg. djursjukskötare som har tagit sig tid att svara på enkäten, vår handledare Anna som har varit till stor hjälp för oss, samt nära och kära som har bidragit med värdefulla insikter vid utformningen av enkäten.

AI-utlåtande

De AI-program som använts i skrivandet av detta arbete är Asta AI, ChatGPT, Google Gemini, Grammarly och rättstavningsprogram i Microsoft Word. Asta AI och ChatGPT användes för att hitta relevant litteratur. ChatGPT har även använts för att ge återkoppling om förbättringar gällande meningsbyggnad och grammatik i enskilda stycken, med hjälp av prompts, utan att AI-verktyget skriver om originaltexten. I arbetet med enkätfrågorna användes ChatGPT som hjälp för att identifiera eventuell risk för feltolkning av frågorna. Google Gemini och ChatGPT har använts för att översätta enskilda ord eller uttryck mellan svenska och engelska. Fördelarna med AI är att få ett annat perspektiv på struktur och grammatik i texten, vilket kan medföra en utveckling av akademiskt skrivande. Genom att använda AI för att söka efter litteratur finns det möjlighet att få överblick av tillgängligheten av vetenskaplig litteratur inom området och att hitta vetenskaplig litteratur som eventuellt hade missats utan AI. Nackdelar med AI kan vara att problemlösningsförmågan inte utvecklas då AI används som första lösning. Därför är det viktigt att inte använda AI för att generera text, utan att alltid tänka själv först och endast fråga om förslag på förbättringar. Det är även viktigt att ha ett kritiskt tankesätt och ifrågasätta ifall det AI säger verkligen stämmer. Med användandet av AI-verktyg lärde sig studenterna att det som skrivs inte alltid tolkas på det sätt som var menat. I utformningen av enkätfrågorna erhöles kunskap om hur frågorna kan tolkas av en respondent, exempelvis om frågorna uppfattats som ledande och styrt svaret i en viss riktning.

Bilaga 1 – Enkäten

Hej!

Vi heter Ebba och Julia och läser sista terminen på Djursjukskötarprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet. Vi har utformat en enkät som en del av vårt examensarbete på kandidatnivå i djuromvårdnad. Enkäten riktar sig till leg. djursjukskötare och djurvårdare på nivå 2 och 3 som arbetar på operationsavdelning. Syftet är att undersöka personalens attityder till, erfarenheter av och förutsättningar för arbete med stressreducerande åtgärder perioperativt hos hundar och katter på operationsavdelning. Enkäten består av obligatoriska flervalsfrågor samt enstaka frivilliga fritextfrågor, och beräknas ta 10 minuter att besvara.

Tack för att du tar dig tid att svara på vår enkät!

1. Bakgrundsinformation

Hur många år har du arbetat i branschen?

- Mindre än 1 år
- 1-3 år
- 4-6 år
- 7-10 år
- Mer än 10 år

Vad är din yrkestitel?

- Leg. djursjukskötare
- Djurvårdare nivå 3
- Djurvårdare nivå 2

Antal anställda på din arbetsplats?

- Färre än 10
- 10-30
- 31-50
- 51-100
- Fler än 100

2. Attityder

När vi skriver "stressreducerande miljöåtgärder" menar vi exempelvis låg ljudnivå, feromoner, möjlighet att gömma sig och hålla olika djurslag separerade.

När vi skriver "lågstresshantering" menar vi hanteringstekniker som exempelvis minskad fasthållning, lugn hantering, läsa av djuret och anpassad hantering efter stressnivå.

När vi skriver "stressreducerande åtgärder" menar vi både miljöåtgärder och lågstresshantering dvs. alla åtgärder i syfte att reducera stress och oro.

	1 = Instämmer inte alls	2 = Instämmer i låg grad	3 = Instämmer i viss grad	4 = Instämmer i hög grad	5 = Instämmer helt	Vet ej
Stressreducerande miljöåtgärder perioperativt är viktigt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lågstresshantering perioperativt är viktigt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fördelarna med stressreducerande åtgärder överväger eventuella praktiska svårigheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetsplatsen bör erbjuda sina anställda utbildning i stressreducerande åtgärder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag skulle vilja utveckla min kunskap om stressreducerande åtgärder	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Erfarenheter

När vi skriver "stressreducerande miljöåtgärder" menar vi exempelvis låg ljudnivå, feromoner, möjlighet att gömma sig och hålla olika djurslag separerade.

När vi skriver "lågstresshantering" menar vi hanteringstekniker som exempelvis minskad fasthållning, lugn hantering, läsa av djuret och anpassad hantering efter stressnivå.

När vi skriver "stressreducerande åtgärder" menar vi både miljöåtgärder och lågstresshantering dvs. alla åtgärder i syfte att reducera stress och oro.

Har du någon utbildning i stressreducerande åtgärder?

- Ja, formell utbildning t.ex. Fear Free-certifiering
- Ja, internt på arbetsplatsen
- Ja, självstudier
- Ja, det som ingick i utbildningen till djursjukskötare/djurvårdare
- Nej

	1 = Inte alls	2 = I låg grad	3 = I viss grad	4 = I hög grad	5 = I mycket hög grad	Vet ej
I vilken utsträckning använder du stressreducerande åtgärder i ditt arbete på operationsavdelningen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I vilken utsträckning upplever du att stressreducerande åtgärder motverkar stress?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

I vilken utsträckning upplever du att perioperativ stress har en negativ påverkan på följande?

	1 = Inte alls	2 = I låg grad	3 = I viss grad	4 = I hög grad	5 = I mycket hög grad	Vet ej
Fysiologiska parametrar under anestesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läkemedelsåtgång (sedativa, anestetika, analgetika)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uppvak	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Postoperativ återhämtning	☐	☐	☐	☐	☐	☐

I vilken utsträckning används följande stressreducerande åtgärder i den perioperativa omvårdnaden på operationsavdelningen?

	1 = Inte alls	2 = I låg grad	3 = I viss grad	4 = I hög grad	5 = I mycket hög grad	Vet ej
Hålla olika djurslag separat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Låg ljudnivå	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klassisk musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Syntetiska feromoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anpassa inredning i buren (exempelvis filter, hus, halkfritt underlag, leksaker)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Erbjuda sällskap	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anpassa väntetiden inför operation efter djurets stressnivå	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lågstresshantering	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Används någon annan stressreducerande åtgärd än de som nämndes i föregående fråga? (Tänk på att inte delge personlig information)

4. Förutsättningar

När vi skriver "stressreducerande miljöåtgärder" menar vi exempelvis låg ljudnivå, feromoner, möjlighet att gömma sig och hålla olika djurslag separerade.

När vi skriver "lågstresshantering" menar vi hanteringstekniker som exempelvis minskad fasthållning, lugn hantering, läsa av djuret och anpassad hantering efter stressnivå.

När vi skriver "stressreducerande åtgärder" menar vi både miljöåtgärder och lågstresshantering dvs. alla åtgärder i syfte att reducera stress och oro.

	1 = Instämmer inte alls	2 = Instämmer i låg grad	3 = Instämmer i viss grad	4 = Instämmer i hög grad	5 = Instämmer helt ej
Operationsavdelningens lokaler möjliggör arbete med stressreducerande miljöåtgärder	☐	☐	☐	☐	☐
Operationsavdelningen har de organisatoriska förutsättningar som behövs för att arbeta med stressreducerande åtgärder	☐	☐	☐	☐	☐
Jag uppmuntras av min arbetsgivare att arbeta med stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen	☐	☐	☐	☐	☐
Jag uppmuntras av mina kollegor att arbeta med stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen	☐	☐	☐	☐	☐

Erbjuder din arbetsplats utbildning i stressreducerande åtgärder för hund och katt?

- Ja, formell utbildning t.ex. Fear Free-certifiering
- Ja, internt på arbetsplatsen
- Nej

Vilka hinder upplever du i arbetet med stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen?

- Tidsbrist
- Personalbrist
- Lokaler
- Utrustning
- Brist på kunskap
- Upplever inga hinder
- Annat (tänk på att inte delge personlig information)

5. Övrigt

	1 = Inte alls	2 = låg grad	3 = viss grad	4 = hög grad	5 = mycket hög grad	Vet ej
I vilken utsträckning bedöms djurens stressnivå i den perioperativa omvårdnaden på din arbetsplats? Exempelvis med hjälp av ett beteendeskattningsverktyg såsom FAS-skalan (Fear, Anxiety, Stress).	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Finns det något du vill lägga till eller dela med dig av? (Tänk på att inte delge personlig information)

Tryck på **AVSLUTA** för att skicka in dina svar.

Stort tack för att du tog dig tid att svara på
vår enkät!

Bilaga 2 – Fritextsvar

Används någon annan stressreducerande åtgärd än de som nämndes i föregående fråga? (Tänk på att inte delge personlig information) Sida 3 - Fråga 5 | Erfarenheter

”Tessie innan ankomst till kliniken. Sämre med boncat(skulle behövas i större utsträckning”

”Ångestdämpade lkm i hemmet samt på klinik, sortera patienter på platser som kan va lugnare/ inte påverka andra djur.”

”Lugnande/ångestdämpande inför besök eller i väntan på sin tur, somna/vakna tillsammans med djurägaren”

”Ibland rings djuret hem tidigare eller får komma in och sitta med djuret.”

”Bon cat preop att ges hemma. Ev gabapentin till hud preop”

”Happy snax när katterna får lov att äta, funkar på vissa individer. Ibland tröjor som "kramar" patienten. Utöver det använder vi medicinering som GABA och Trazodone antingen som ett chillprotokoll innan djuret skrivs in eller om djuret redan är inskrivet få det hos oss. Även sedering med dolorex kan ev hjälpa omgivande patienter om ljudlig patient ej kan slappna av.”

”Kanin på separata opdagar.”

”Jag tycker att det som fungerar bäst är att de får lugnande hemma (Bonqat, Tessie, Gaba, etc.) innan besök.”

”Radio, Lugnande läkemedel. Ångestdämpande inför besök överlag”

”PVP (pre-visit pharmaceuticals) för mycket stressade individer, premedicinering direkt vid ankomst för vissa djur (t.ex. midazolam till kaniner direkt på morgonen så de kan sitta med det i kroppen tills det är deras tur)”

”Använder feromoner i vägguttag samt spraya burar på morgonen innan intag.”

”Vi använder oss av fear-free protokoll där vi skriver ut lugnande läkemedel (ex pregabalin, tessie osv) i förebyggande syfte till patienter som vi vet är stressade hos veterinär.”

”Stressreducerande rutiner”

”Anxiolytika. Upplever att det ofta är fööör mycket oro/stress på sjukhuset för att de ska coola ner till en nivå som ändå är bra, men i kombo med anxiolytika är det toppen!”

”Ångestdämpande medicin t.ex. gabapentin, trazodon.”

”Vi har möjlighet att sänka ljusstyrkan i stallarna vilket jag tycker upplever en lugnare stämning”

”Lugnande preparat d.ä ger hemma. Ge lugnande tidigt till djuren (tex butorfanol)”

”Vi använder PVP i stor utsträckning”

”Sedering för att minska stress för djuret självt och även djuren runt omkring (högljudda patienter). Vi använder oss även av "chill protokoll" mediciner som djurägaren ger hemma innan besök”

”Previsit protokoll - Gaba, Trazodon, Bonqat innan de åker till oss.”

”"chill protokoll" lugnande mediciner innan besök Sedering/ uppvak med djurägare Eget stall om möjligt Bur nära personalen”

”Medicinering med ångestdämpande innan besök, tex Bonqat, Gabapentin, Trazodone.”

”Ger lugnande preparat förebyggande samt extra om stressad patient.”

”Låta djuret sitta med djurägaren längre ifall det är längre väntetid. Hänga filter över burar för att reducera faktorer utifrån som kan orsaka stress. Sedering kan ges vid behov till patienter som har svårt att komma till ro, är ängsliga eller aggressiva.”

”Stressade patienter väljs som första patient/opfall i mån det är möjligt. Vi medicinerar även med bonqat, gaba och trazodone om patienter behöver vänta länge och inte har fått hemma.”

”PVP”

Vilka hinder upplever du i arbetet med stressreducerande åtgärder på operationsavdelningen?

Annat (tänk på att inte delge personlig information)

”Ffa organisatoriskt, med avseende på rutiner kring intag och hur opdagarna är strukturerade.”

Finns det något du vill lägga till eller dela med dig av? (Tänk på att inte delge personlig information)

”Inga verktyg, endast genom personlig bedömning.”

”Vi har personal utbildad i cat friendly o är en certifierad cat klinik”

”Alla patienter är individuella och har en individuell nivå av stress. Titta alltid på patienten, om möjligt arbeta förebyggande genom ex de som vi vet och har träffat inför op och är stressade kan få ex gabapentin kvällen innan hemma samt gaba på morgon och ev trazodone i tillägg om hysterisk för att skapa en så bra grund som möjligt inför dagens sövning.”

”Finns ingen fast skala men görs stressbedömning”

”Det bedöms, men inte av verktyg.”

”Vi använder inte skalor för stress utan mest subjektiva bedömningar”

”Skalan FAS används inte men djur som upplevs stressade fångas oftast upp tycker jag och åtgärder sätts in i den mån det går (sällskap, radio, ångstdämpande läkemedel mm)”

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

Föreliggande arbete ska publiceras med 12 månaders fördröjning av fulltexten (tillfälligt läsningsembargo). Därefter ger jag/vi härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

JA, jag, JULIA SJÖGREN har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

JA, jag, EBBA MÖLLER har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta